

DIPLOMADOLGOZAT

Kis Anna

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet

Tájvédelmi és Tájrehabilitáció Tanszék

Tájépítészmérnök mesterképzési szak

**TÖRTÉNETI JELENTŐSÉGŰ ZÖLDFELÜLETEK FUNKICÓVÁLTÁSA AZ
ELMÚLT KÉT ÉVSZÁZADBAN KESZTHELY TERÜLETÉN
AZ ERZSÉBET-LIGET MEGÚJÍTÁSA**

Belső konzulens: Hubayné Dr. Horváth Nóra
Krisztina
egyetemi docens

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** MATE, Budai Campus,
Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájvédelmi és
Tájrehabilitációs Tanszék

Külső konzulens: -

Készítette: **Kis Anna**

Budapest,

2023

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	1
2. Módszertan.....	3
3. Felhasznált források, szakirodalmak áttekintése.....	4
4. Vizsgálat.....	6
4.1. Keszthely bemutatása, rövid története.....	6
4.2. Keszthely zöldfelületi rendszerének bemutatása.....	9
4.3. Fürdőturizmus vizsgálata.....	10
4.4. Vizsgált területek lehatárolása, rövid bemutatása, elhelyezkedése.....	15
4.4.1. Festetics kastélypark.....	16
4.4.2. Helikon park.....	17
4.4.3. Balaton parti zöldfelületi sáv.....	18
4.5. Jelenlegi helyzetkép.....	20
4.5.1. Mintaterületek jelenlegi területhasználatai, zöldfelületi funkciói.....	20
4.5.2. Védeltségek, védett értékek a vizsgálati területeken.....	20
4.6. A mintaterületek kialakulása, története.....	21
4.6.1.....	21
Festetics kastélypark kialakulása és története.....	21
4.6.2. Helikon park kialakulása és története.....	27
4.6.3. Balaton parti zöldfelületi sáv története és kialakulása.....	30
5. Az Erzsébet-liget.....	33
5.1. Az Erzsébet-liget elhelyezkedése, története.....	33
5.2. Erzsébet-liget jelenlegi állapota és konfliktusai.....	35
6. Aktuális projektek, fejlesztések.....	38
7. Zöldfelületek funkcióváltásának értékelése.....	41
7.1. Festetics kastélypark.....	41
7.2. Helikon park.....	42
7.3. Balaton parti zöldfelületi sáv.....	43
7.4. A zöldfelületi funkcióelemzés összefoglaló értékelése.....	44
8. Konceptcionális javaslatok az Erzsébet-liget megújítására.....	46
9. Összefoglalás/Annotáció.....	48
Irodalomjegyzék	
Ábrajegyzék	
Mellékletek	

1. Bevezetés

Diplomamunkám során Keszthely történeti jelentőségű zöldfelületeivel foglalkoztam és azok funkcióváltását vizsgáltam az elmúlt két évszázadban, illetve a Balaton parti sávban található Erzsébet-ligetre alkottam meg egy megújító javaslati koncepciót. A téma közel áll hozzám, ugyanis mindig is szerettem a történeti kerteket, továbbá Keszthelyt is igen jól ismerem. Célom a diplomamunka elkészítésével a mintaterületek történeti feltárása, a funkcióváltásuk elemzése a fürdőturizmus, üdülés hatására, és az Erzsébet-liget megújítása, egy Keszthely történetiségét, a fürdővárost és kerttörténeti értékeket bemutató koncepció megalkotásával.

A diplomamunka készítése során három történeti jelentőségű zöldfelület történeti változásait és zöldfelületi paramétereit elemzem. A történeti jelentőségű zöldfelületek, olyan városi zöldfelületek, kertek, parkok, melyeknek ismert a történetisége, történeti értékekkel rendelkeznek, azonban kertépítészeti kompozíció nem feltétlenül érzékelhető rajtuk, így nem sorolhatóak a hazailag számon tartott történeti kertek közé (Szilágyi, 2014). Keszthelyen ilyen történeti jelentőségű zöldfelület a Helikon park és a Balaton parti zöldfelületi sáv, valamint a történeti kertként védett Festetics Kastélypark, így a diplomamunkában ezt a három mintaterületet vizsgálom. A vizsgált zöldfelületek a Festetics örökség részei. Több, mint száz éves történeti gyökerekkel rendelkeznek. Keszthely Város Településképi Arculati Kézikönyve történeti parkterületként tartja számon a Festetics Kastélyparkot, a Helikon parkot, és a Balaton parti zöldfelületi sávban elhelyezkedő Erzsébet-ligetet.

Elsőként Keszthely kialakulását, történetét, illetve jelenlegi zöldfelületi hálózatát vizsgáltam, majd fürdőturizmusát és fürdővárossá alakulását tártam fel. A szakirodalmi, illetve történeti feldolgozást archív tervek, várostérképek, korabeli fényképek felkutatása előzte meg, melyhez a könyvtári és az interneten elérhető közgyűjtemények mellett a Balaton Múzeum és Keszthely Város Polgármesteri Hivatal irattárának anyagait használtam. Ezután lehatároltam a három mintaterületet, és azok kialakulására, történetére és az évszázadok alatti változásaira vonatkozóan végeztem kutatásokat. Majd megvizsgáltam a mintaterületek jelenlegi állapotát, melyet terepbejárások támasztottak alá, feltártam a mintaterületek táji adottságait, védettségeit, illetve a területekre vonatkozó aktuális fejlesztéseket, projekteket.

Ezek után összehasonlító elemzéseket végeztem a mintaterületekre, mely során vizsgáltam a zöldfelületek funkcióváltását, az úthálózat és az épített elemek változását, a növényállomány és lombkorona általi borítottság változását, illetve a funkcióváltások következtében elveszett és újonnan kialakult értékeket. Az összehasonlító elemzéseket hat időállapoton keresztül

végeztem az elmúlt 150 évben. Ezek az időállapotok, 1869 (III. katonai felmérés időpontja), az 1900-as évek eleje, 1945, 1980, 2000 és napjaink, 2023. A történeti feltárások és a funkcióváltás-elemzések során rábukkantam egy igencsak értékes, ám jelenleg alulértékelt területre, az Erzsébet-ligetre, mely kerttörténeti jelentőségéhez méltó megújítást érdemelne. Így végezetül egy megújító koncepciótervet készítettem el az Erzsébet-ligetre, mely megőrzi a terület természeti értékeit, előbb kapcsolatot teremt a várossal, és bemutatja a liget és Keszthely zöldfelületeinek kerttörténeti jelentőségét, a fürdőturizmus szerepét, és nem utolsósorban a pihenést és a rekreációt szolgálja.

2. Módszertan

A diplomamunkám készítése során elsőként történeti, tájtörténeti kutatást végeztem, melyben forrásokat gyűjtöttem és elemeztem Keszthelyről, a város fürdőturizmusáról, illetve három a mintaterületről. Ezek után terepi felméréseket végeztem (2023 március, április és július hónapokban), mely során bejártam a mintaterületeket, jegyzeteket, fotókat készítettem a helyszínekről, melyeket a későbbiek során feldolgoztam. A terepi munka után a három történeti jelentőségű zöldfelületről történeti forrásokat, korabeli tervrajzokat, térképeket és archív fotókat gyűjtöttem könyvtári és internetes adatbázisokból, valamint a Balaton Múzeum gyűjteményéből, majd ezeket elemeztem. A Polgármesteri Hivataltól információkat, illetve tervanyagokat gyűjtöttem a mintaterületeken zajló aktuális átalakítási munkálatokra vonatkozóan.

Majd az összegyűjtött 36 darab térképes forrásból kiválogattam a vizsgált zöldfelületek fejlődési korszakait legjobban bemutató térképeket, és információtartalmukat leolvasva történeti kronológiát készítettem. A mintaterületekről idővonalakat készítettem, mellyel fel tudtam tární változásukat, alakulásukat az elmúlt két évszázadban. Az összegyűjtött archív térképekből és tervlapokból kiválasztottam hat időállapotú tervlapot és ezek segítségével funkcióváltás elemzést végeztem. A kiválasztott térképeket térinformatikai programban georeferáltam, majd digitalizáltam az időállapotkor létezett úthálózatot, területhasználatot/zöldfelületi funkciókat, épületeket, építményeket, díszítőelemeket és fasorokat. A digitalizálások alapján összevettem a feldolgozott időállapotokat és táblázatos összehasonlító elemzést végeztem a három mintaterület változásairól, melyben egy egységesített szempontrendszer alapján vizsgáltam a mintaterületeket. Ezek után felkutattam a vizsgált területekre vonatkozó jövőbeli, illetve folyamatban lévő fejlesztési terveket és ezeket kritikailag elemeztem.

A vizsgálatok és elemzések során megállapítottam, hogy a Balaton-parti zöldfelületi sáv mintaterületen található Erzsébet-liget egy az évszázadok során elveszett érték, így végezetül koncepció szintű javaslatot dolgoztam ki ennek a területnek a megújítására.

3. Felhasznált források, szakirodalmak áttekintése

A diplomamunkám elkészítését szakirodalmak, adatbázisok, archív térképes gyűjtemények, illetve internetes források segítették. A történeti feltárás során számos szakirodalmat dolgoztam fel, melyek a témához kapcsolódnak, ezek főként publikációk és korábbi szakdolgozatok, diplomamunkák voltak. Főbb irodalmi források között volt Törzsök András PhD kutatása keretében publikált „Keszthely turizmusfejlődésének száz éve balatoni és országos kitekintéssel 1880-1890 (2015) című, és szintén Törzsök András és Galambos István közös munkája a Turizmusfejlesztési koncepciók a 19. és 20. századfordulóján (2012), valamint „Keszthely fürdőváros turizmusa a két világháború között” című publikációja, melyek Keszthely fürdővárossá alakulását tárják fel.

A mintaterületek vizsgálatát és történeti feltárását további szakirodalmak segítették, mint Gyarmati Krisztina „Kert a változások tükrében. Körkép a keszthelyi Festetics-kastély parkjáról” (2003), Jámbor Imre, Bede Fazekas Ákos, Böhm Gábor, Szabó Zsófia Gabriella „Keszthely ébredése, a Festetics kastélypark rekonstrukciójának lehetősége” (2009), Németh Nóra, Virág Zsolt „A keszthelyi Festetics kastély építéstörténete az új kutatások tükrében, továbbá Alföldy Gábor „Királyi és hercegi kertek Magyarországon: Eszterháza, Gödöllő, Keszthely, Visegrád” (2001) című művek. Továbbá Koppány Tibor „A Balaton környékének műemlékei” (1993), Koppány Tibor, Péczely Piroska, Sági Károly „Keszthely” (1962), Bontz József „Keszthely város monográfiája” (1896). A dolgozat készítése során számos a témához kapcsolódó cikket is feldolgoztam, melyeket főként a Hungaricana adatbázisában találtam. Korábbi szakdolgozatokat, illetve diplomamunkákat is feldolgoztam, mint Kassay Réka „Keszthely. Balaton-part szabadterület építészeti terve” (2005), Huzián Zsófia „Keszthely zöldfelületi rendszerének fejlesztési lehetőségei” (2007), Dr. Iváncsics Vera „A Zöld Város felé – Keszthely zöldinfrastruktúra fejlesztési lehetőségei” (2017) is feldolgozásra kerültek. Továbbá Keszthely Város által kiadott anyagok is segítettek munkámat, mint a Településképi Arculati Kézikönyv (2017) (továbbiakban: TAK), Örökségvédelmi hatástanulmány (2016), Helyi Építési Szabályzat (2017) Településképvédelmi Rendelet (2017), illetve a Zöld Infrastruktúra Fejlesztési- és Fenntartási Akcióterv (2017).

A dolgozat során számos korabeli várostérképet, tervlapot, archív fényképet gyűjtöttem, melyeket a Balatoni Múzeumban, valamint a Hungaricana, a MaNDABD és az Országos Széchényi Könyvtár adatbázisaiban találtam meg. (A forrásként összegyűjtött és feldolgozott térképes, illetve tervi anyagok száma összesen 36 db.) A felkutatott történeti források közül különösen értékes a Balaton parti sáv egy részterületére készült helyszínrajz, amely az Erzsébet

királyné (Sissy) emlékére 1898-ban létesült Erzsébet fásítást ábrázolja. A helyszínrajz az Erzsébet-albumban jelent meg (Erzsébet királyné emlékfái, 1899, Budapest) és tudomásom szerint korábban nem publikálták még a település, illetve a park történetét feldolgozó források. Az aktuális fejlesztések felkutatásában pedig a keszthelyi Önkormányzattól kapott anyagok voltak segítségemre.

4. Vizsgálat

4.1. Keszthely bemutatása, rövid története

Keszthely Zala megyében található, a Keszthelyi járás központja, területe nagyjából 76 km², állandó lakónépessége 20000 fő. A település északi környezetét sűrű településhálózat jellemzi, innen Hévíz, Cserszegtomaj, Sármellék és Gyenesdiás határolja. Déli része kevésbé sűrű, ritkán lakott. Keszthely szépségét a Balaton part, a Kis-Balaton, a Keszthelyi-fennsík és a közelében fekvő tanúhegyek teszik különlegessé. Keszthely viseli a Balaton Fővárosa címet, melyet történelmi múltjával, természeti és épített örökségeivel, illetve a térségben való súlyponti elhelyezkedésével érdemelt ki (ZIFFA, 2017; TAK, 2017).

A település már az őskortól fogva lakott volt, letelepedések, temetkezési helyek nyomát számos régészeti lelőhely bizonyítja. A magyarok a 10. század végén telepedtek le ide, majd az elszórt házakból lassan település fejlődött (ZIFFA, 2017).

A település első írásos emléke az 1200-as évekből származik, ekkor még mezővárosként szerepelt az okiratokban. A XVI.-XVII. században török megszállás alatt volt, mely visszavetette a város fejlődését (Koppány, 1962).

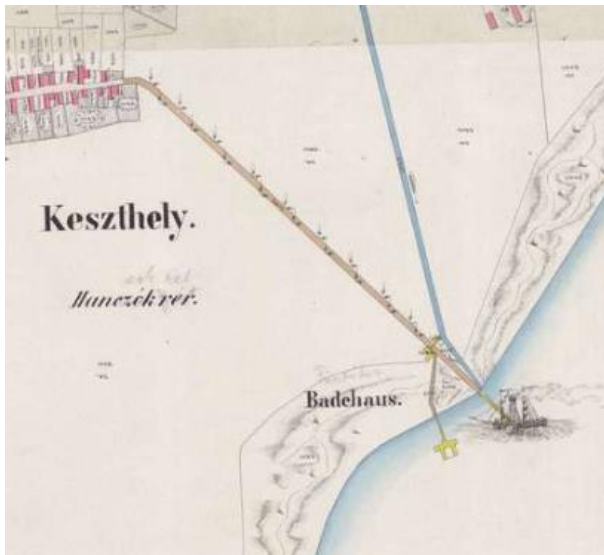
A 18. század elején a városon több földesúr osztozott, ilyen volt például a Pethő család leány örökösei, azonban a legjelentősebb birtokos az Eszterházy család volt. 1739-ben Festetics Kristóf lett a város kizárólagos tulajdonosa. A Festetics család megjelenésével Keszthely rövidesen egy hatalmas uradalom igazgatási központja lett. 1745-ben kezdte el a mai kastély építését Festetics Kristóf (Kassay, 2005; TAK, 2017).

Az első katonai felmérésről (42. ábra) megállapítható, hogy Keszthely úthálózata a 18. század végén még igen csekély volt. A mai 71.-es főút már ekkor is kialakult, ezenkívül viszont még csak pár utcája volt a településnek, ezek is leginkább földutak voltak. A mai utak közül a Deák Ferenc utca, a Kossuth Lajos utca és a Sopron utca nyomvonala látható. Továbbá földútként már ekkor is létezett a Keszthelyt Fenékpusztával összekötő út.

A 19. század elejére a település úthálózata sokat fejlődött, számos fontosabb út alakult ki, főként a külterületen. Létrejött a mai Csapás út, a Hévízi út, illetve a Festetics kastélyparkot tagoló Bécsi kapu utca és Fenyves fasor út. A Keszthelyt Fenékpusztával összekötő utat pedig a II. katonai felmérés már főútként jelöli (43. ábra).

A Festetics-uradalom birtokosai sokat áldoztak a település szépítésére, felvirágoztatására. Általuk készült el 1846-ban a Balaton-parti fürdőkhöz vezető út két oldalán fasorral, mely

kettészelte az akkori Hanczók-rétet (1. ábra). Továbbá szintén 1846-ban épült meg a keszthelyi gőzhajó kikötő, illetve az első balatoni fürdőház. 1861-ben megnyitott a Déli Vasút, melynek köszönhetően a Balatont, mint fürdőhelyet is felfedezte a nagyközönség (Kassay, 2005, Bontz, 1896).

1. ábra: 19. századi kataszteri térkép kivágat (forrás: maps.arcanum.com)

1864-ben megépült a parti sétány, valamint a Balaton vizére az első szigetfürdő. A III. katonai felmérés (44. ábra) idejére Keszthely kiterjedése egyre növekedett, ebből adódóan a Balaton partját is egyre inkább igénybe vették. Egyre több töltés út vezetett le a Balaton partjára. Számos mellékút is kialakul mind a bel-és külterületen. A külterületi utakat szinte mindenütt kétoldali fasor szegélyezték, ilyen a Festetics kastélypark részeit szegélyező Bécsi kapu utca és a Fenyves fasor út. A Hidegkúti patak mentén szintén töltésút és fasor volt.

1883-ban II. Festetics Tasziló gróf átadta a városnak a Balaton partra vezető, nagy fasortól két oldalra eső területet, és parkká alakíttatta. Ezt követően, 1893-ban a megépült a Hullám és a Balaton szálló, valamint a Szigetfürdőt kibővítették két szigetből álló fürdővé. (Bontz, 1896; Törzsök-Galambos, 2015).

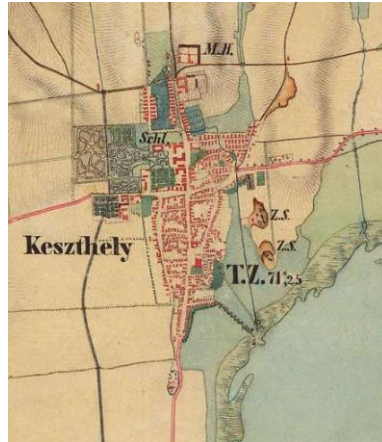
1941-re Keszthely belterülete egyre növekedett, a beépítés drasztikusan nőtt az 1800-as évek végéhez képest. A beépítések következtében pedig az úthálózat is bővült, a belterületen is egyre több mellékút alakult ki (44. ábra).

Az első világháború után a település gazdasági és idegenforgalmi fejlődése lelassult. A nyugdíjasok városaként is emlegették, majd 1954-ben városi rangra tett szert (Kassay, 2005).

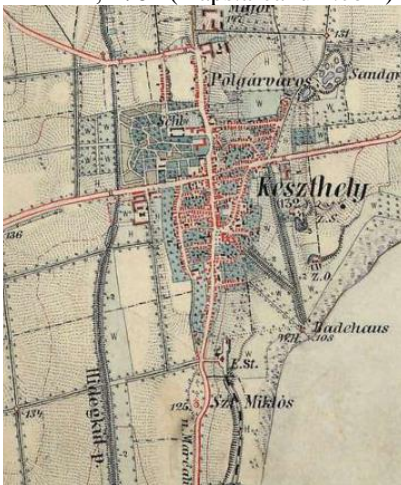
A rendszerváltást követően, 1990 után a város újra fejlődésnek indult, a környék kulturális, idegenforgalmi és bevásárló központja lett. Napjainkban is népszerű Balaton parti fürdőváros.

42. ábra: Keszthely, I. katonai felmérés, 1782 (maps.arcanum.com)

43. ábra: Keszthely, II. katonai felmérés, 1819 (maps.arcanum.com)

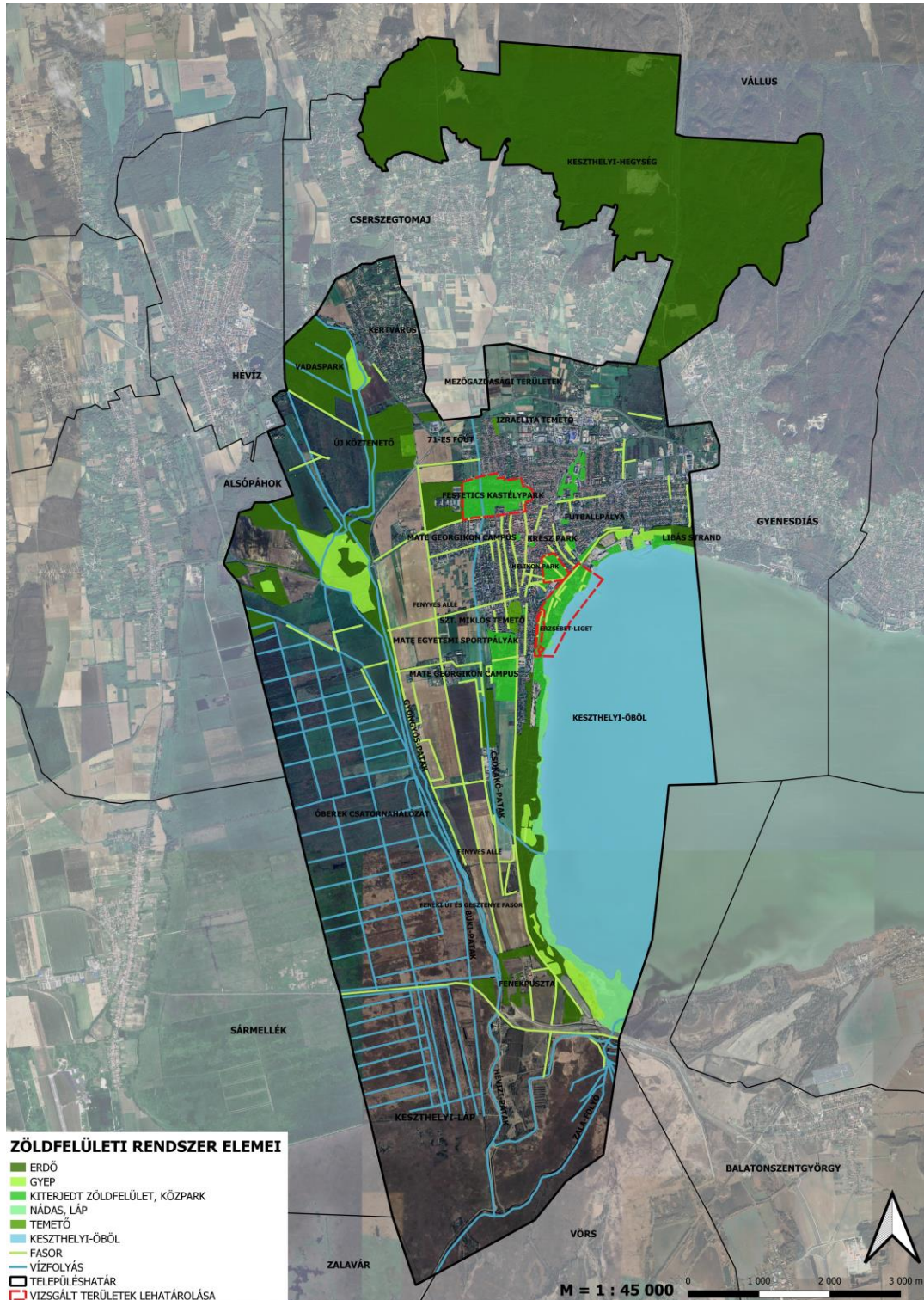
44. ábra: Keszthely, III. katonai felmérés, 1869 (maps.arcanum.com)

45. ábra: Keszthely, IV. katonai felmérés, 1941 (maps.arcanum.com)

4.2. Keszthely zöldfelületi rendszerének bemutatása

Keszthely zöldfelületi rendszerét a 2. ábra ábrázolja.

2. ábra: Keszthely zöldfelületi rendszerének elemei (saját szerkesztés, Iváncsics Vera „A Zöld Város felé – Keszthely zöldinfrastruktúra fejlesztési lehetőségei” (2017) feldolgozásával)

Keszthelyen a nagyobb kiterjedésű közcélú zöldfelületek a város történeti magjában, illetve a Balaton parton csoportosulnak. Itt a közparkok és közcélú zöldfelületek, intézménykertek egybefüggő rendszert alkotnak, míg a város többi részén inkább elszórtan találhatunk zöldinfrastruktúra elemeket (közkertek, intézménykertek, temetők) (TAK 2017; ZIFFA, 2017).

A település két nagy kiterjedésű történelmi jelentőségű zöldfelülete (Festetics Kastélypark és Helikon park) mellett számos védett zöldfelülettel rendelkezik, mint a Balatoni Múzeum kertje, a Pethe Ferenc Kollégium udvara, a Várkert. Ezek mellett a Balaton parti sáv egy igen jelentős zöldfelületi elem, ahol a külterületen található erdő, gyepes terület, illetve nádas és lápos terület. Kiterjedt zöldfelület továbbá a Szent Miklós temető és a Vadaspark is, mely magában foglalja az Új Köztemetőt (ZIFFA, 2017; Iváncsics, 2017). Ezenkívül a külterületen számos kisebb erdő- és gyepfoltot láthatunk a város Keszthelyi-hegységet övező nagy kiterjedésű, egybefüggő erdőterületén kívül (TAK, 2017; Kassay, 2005).

Keszthely zöldfelületei között nagyrészt biztosított a kapcsolat, folytonosság. A zöldfelületeket fasorok kötik össze, úgy, mint a három vizsgált mintaterületet is. A Festetics Kastélypark, a Helikon park és a Balaton part között a kapcsolat folytonos fasorral, út menti zöld sávokkal és több kisebb közbe ékelődő zöldfelülettel biztosított. Továbbá belterületen és külterületen is számos fasort láthatunk, melyek közül az egyik legnevezetesebb a Fenyves allé (ZIFFA, 2017; Iváncsics, 2017; Huzián, 2007).

Keszthely vízrajzi tekintetben igen változatos. A településen átfolyik a Gyöngyös-patak, a Csókakő-patak, a Büki-patak, a Hévízi-patak és a Zala-folyó. Továbbá a külterület egy igen nagy részét az Óberek-csatornahálózat alkotja.

4.3. Fürdőturizmus vizsgálata

Keszthely történelmében igen fontos szerepet játszik a fürdőturizmus, a fürdőkultúra, mivel főként ennek köszönheti népszerűségét. A fürdővárossá válás, illetve a fürdőturizmus jelenléte lényegesen befolyásolta az elemzett történeti jelentőségű zöldfelületek alakulását, így a diplomadolgozat teljességéhez elengedhetetlen volt ennek a szálnak a feltárása. A fürdőturizmust az 1800-as évektől vizsgálom, ugyanis a város életében ekkor kezdett jelentőssé válni.

Az első világháború előtt

Keszthely fürdőturizmusának kezdete a Festetics családhoz vezethető vissza. 1739-ben kezdődött a településen a Festetics uradalom kialakulása, amikor Festetics Pál birtokot vásárolt

Keszthelyen. Ekkor kezdődött a település zöldfelületi rendszerének is a fejlődése. 1739-ben kezdték el kialakítani a kastély körüli területet, illetve a majorságot (3. ábra). Továbbá Fenékpusztának is nagy szerepe volt az uradalom életében, gazdasági-és majorsági épületek, illetve ménestelep helyezkedett el itt. Az ekkor még magáncélokot szolgáló kastély és a körülötte kialakult park jó kiindulási alap volt a fürdőturizmus beindulásához, melyet a település kedvező táji adottságai is segítettek. Továbbá a fürdőhellyé válásnak egyedülálló lehetősége volt Keszthelyen, ugyanis a város régi, a kastély köré szerveződő magja és a Balaton közötti hatalmas terület, összesen 32 hold állt beépítetlenül, melyet köznyelven ligetnek neveztek. 1797-ben Festetics György megalapította a mezőgazdasági akadémiát, a Georgikont, mely hatása az egész Dunántúlon, majd országosan is érzékelhetővé vált. (Törzsök, 2015; Kocsondiné, 2020).

3.ábra: A keszthelyi uradalom helyszínrajza, 1770 (Balatoni Múzeum Térképtára)

1817-től a Festeticsek Helikon ünnepeket szerveztek, melyek a kor neves íróit és művészeit vonzották Keszthelyre. Az ünnepség jelentősen fellendítette a település turizmusát. További nagy fellendülést okozott a település történelmében a Balatoni Gőzhajózási Társulat megalakulása, és 1846-ban az első (Kisfaludy) gőzhajó vízre bocsátása, melynek első kikötője Keszthelyen volt. Majd szintén 1846-ban itt épült meg az első balatoni fürdőház, melynek köszönhetően Keszthely igen jó eséllyel indult a Balaton parti fürdő települések versenyében. A fürdőházhoz gyalogos főutat építettek és azok mellé fasorokat telepítettek (Bártfai, 2015; Sági, 1902, Kocsondiné, 2020).

1861-ben súlyos csapást érte a települést, ugyanis megépült a Déli Vasút, Buda és Nagykanizsa között, Keszthelyt viszont nem érintette a vasútvonal. Volt ugyan egy Keszthely nevű állomása a vasútvonalnak, azonban az a településtől 10 kilométerre, Balatonszentgyörgyön helyezkedett el. A vasútvonal hiányának megoldására a város évtizedeken keresztül terveket készített, ugyanis a vasút nélkül a város nem volt képes fenntartani az ipari és a kereskedelmi versenyt a jobb infrastruktúrájú városokkal (Örökségvédelmi Hatástanulmány, 2016).

1862-ben megépült a településen az első nyaralóház, melyet aztán még több követett. A korabeli térképeken ekkor már feltűnik a Keszthelyt Balatonszentgyörggyel összekötő tervezett helyi érdekű vasút, mely folyamatos fejlesztésével fokozatosan a településszerkezet részévé vált. (Bártfai, 2015; Sági, 1902, Kocsandiné, 2020).

1883-ban Festetics Tasziló egy igen nagy Balaton parti területet adományozott Keszthelynek, mely az idegenforgalom fellendítését segítette. A település magja és a Balaton közötti beépítetlen terület egy részéből, az Alsó-és Felső-Hanczók rét közé fürdőparkot alakítottak ki, a Felső-Hanczók rétet pedig felparcellázták. Az egyenes utakat pedig fasorokkal szegélyezték (Törzsök, 2015). Ez a mai Helikon park.

A 19. század végén a Balaton még jóval közelebb volt Keszthelyhez, azonban 1863-ban megnyitották a Sió-zsilipet, mellyel a Balaton szintje jelentősen leapadt. Ezt követően kezdett kiépülni a Balaton parti sáv. A part feltöltődéséhez vezethető vissza a városi strand létrejötte is. A századforduló végére a Balaton parti része egyre inkább kiépült, mely a vendégforgalomnak és a turisztikának volt köszönhető. 1891-ben átadták az új gőzhajó-kikötőt, 1893-ban megépült a Hullám és Balaton szálló, illetve az előttük lévő park és tóparti sétány, 1898-ban pedig megalapították a Balatoni Múzeumot (Bártfai, 2015).

A Festeticsek támogatása és a város vezetés folyamatos munkája ellenére, Keszthely a századfordulóra alulmaradt a Balaton-parti fürdőhelyek versenyében, pedig az idegenforgalom meghatározó tényezői, a természeti kincsek, az infrastruktúra, a szálláshelyek megléte, a gasztronómiai és egyéb szolgáltatások mennyisége mind rendelkezésre álltak a településen. (Törzsök-Galambos, 2012).

Számos keszthelyi egyesület tett a település fellendítéséért, felvirágoztatásáért. Többek közt a Keszthelyi Szépítő Egylet, mely saját koncepciót alkotott meg az idegenforgalom fellendítése érdekében, továbbá közterek rendben tartását, magánházak felújítását is végezte (Törzsök-Galambos, 2012).

Azonban a nagy erőfeszítések ellenére, Keszthely még mindig le volt maradva a többi balatoni fürdővároshoz képest, mely nagyrészt a város vasútvonal hiányának volt köszönhető. Majd 1903-ban megépült a Keszthelyt is érintő Balatonszentgyörgy-Tapolca vasútvonal, mely fellendülést hozott a település turizmusában (TAK, 2017; Törzsök-Galambos, 2012).

A két világháború között (1918-1941)

A hazai turizmus fejlődése az első világháborúig nagy fejlődést mutatott, azonban a háború következtében nagy törést szenvedett. A trianoni békeszerződéssel a hazai turizmus kedvelt helyszínei közül sok határon túlra került, így a megmaradt balatoni fürdőhelyek, mint Keszthely is felértékelődtek és a virágkorukat az 1930-as években élték. Keszthelyen számos turisztikai vonzerőt jelentő nevezetesség helyezkedett el már ekkor is – a Festetics-kastély, a Helikon könyvtár, a Georgikon, és számos történelmi épület –melyek nem a Balaton partjára épültek, és ez a sajátosság már önmagában kiterjesztette a turisztikai teret a partközeli utcákon túlra. Keszthely igyekezett neves fürdővárossá válni, melynek érdekében a város vezetés és a civil szervezetek is számos intézkedést tettek (Törzsök, 2015).

A hatalmas fürdőparkban (Helikon park) több tenispálya is épült. Az 1938-as felmérés alapján (45. ábra) megfigyelhető a városi strand és a vasútállomás közötti területen létrejött, 1933-ban átadott hatalmas sporttelep, melyen futball-, futó-, távolugró-, rúdugrópálya helyezkedett el. 1939-ben a település egy részét – Felső-Hanczók, Fürdőpark, Helikon-liget, Deák Ferenc utca, Georgikon utca, Kossuth Lajos utca, Erzsébet királyné utca, Helikon utca, Széchenyi utca, stb. – üdülőhelyül jelölték ki és létrehozták a Keszthely üdülőhelyi bizottságát(Törzsök, 2015).

46. ábra: 1938-as felmérés, M.Kir. Honvéd Térképeszeti Intézet, térképkivágat (Balatoni Múzeum Térképtára)

A második világháború után

Keszthelyen a második világháborút követően nem tért vissza a két világháború közötti időszak, a turizmus hanyatlása, és a fürdővendégek elmaradása volt a jellemző.

Az 1960-as évektől a turisztikai szolgáltatások nagy része a Balaton-partjára helyeződött. Az egyik leglátványosabb változás a part további beépülése volt, elsősorban kempingekkel. (Törzsök-Sipőcz, 2010)

A parti sávban egyre több kempinget létesítettek, majd 1971-ben a Helikon Hotel. A településen a természeti környezet, az infrastruktúra, a sportolási, kirándulási, horgászási, hajózási és fürdőzési lehetőségek egyaránt biztosítottak voltak. Továbbá kulturális kínálatokkal is teli volt, ugyanis ott volt a Festetics-kastély, a Georgikon, a Balaton Múzeum, továbbá Hévíz közelsége is nagy előnyt jelentett. Mindezek az adottságok jó lehetőségeket biztosítottak a turizmus számára, mely hamarosan dinamikus növekedésnek indult a városban. (Törzsök-Sipőcz, 2010; Törzsök, 2015)

1982-ben megnyitott az ország első magánkempingje. A kempingek mellett sütődék, egyéb vendéglátóhelyek, árusbódék létesültek, melyek hatására a turisztikai tér ismét a Balaton-partjára központosult (Törzsök, 2015).

A 2000-es évek óta a fürdőváros folyamatosan fejlődött, főleg a turizmus fenntartása érdekében. Új turisztikai szolgáltatásokat, szálláshelyeket hoznak létre, fejlesztették a szórakoztató-és vendéglátóipart. Rengeteg turisztikai szolgáltatás, fürdési lehetőségek, éttermek, sportolási lehetőségek várják a turistákat.

Napjainkban a turisztikai tér leginkább a Balaton partjára, a parti sétány és a strandfürdő környékére összpontosul. Azonban nagy turisztikai vonzerőt jelent továbbra is a Festetics kastély és parkja, illetve az attól induló, a város magja felé irányuló fő utca. Itt számos vendéglátóhely és szolgáltató egység vonzza a városba látogatókat.

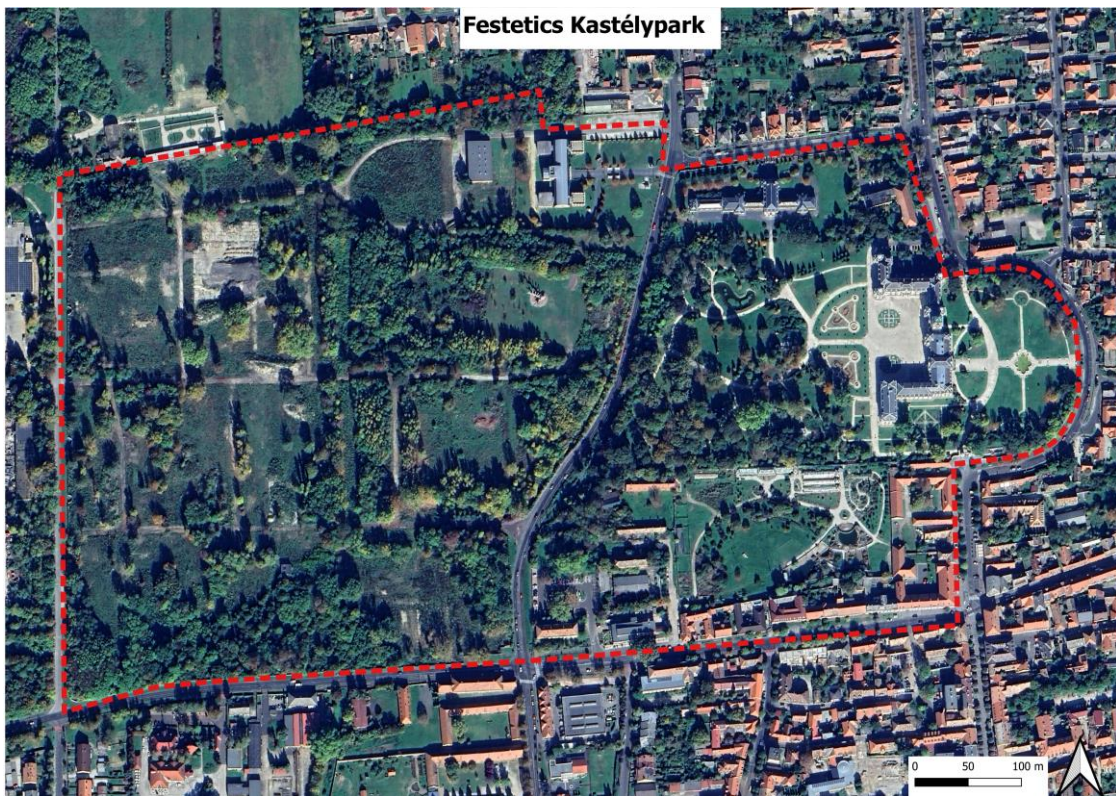
4.4. Vizsgált területek lehatárolása, rövid bemutatása, elhelyezkedése

A diplomamunkában vizsgált területek Keszthely belterületén helyezkednek el. Az elemzett mintaterületek a Festetics kastélypark, a Helikon park és a Balaton parti zöldfelületi sáv, melyek elhelyezkedését a 4. ábra mutatja be. A mintaterületek történeti jelentőségű zöldfelületek, a Festetics örökséghez tartoznak, ezáltal jelentős történeti örökséggel rendelkeznek.

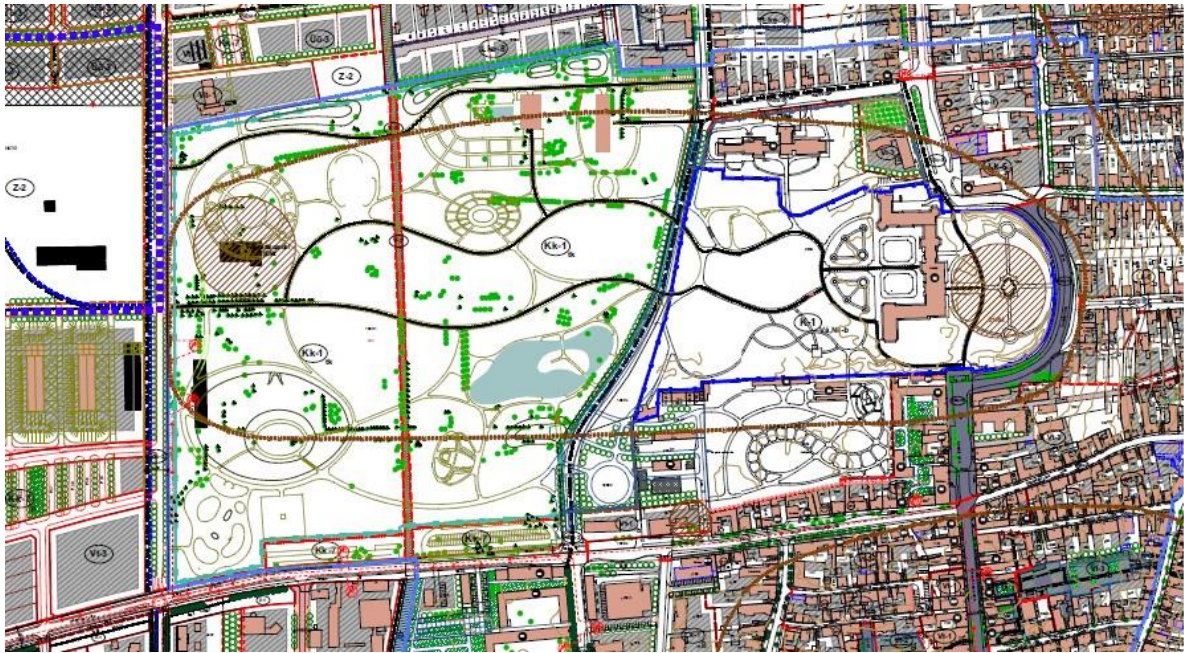
4. ábra: Mintaterületek elhelyezkedése Keszthelyen (saját szerkesztés)

4.4.1. Festetics kastélypark

5. ábra: Festetics kastélyparkot érintő mintaterület lehatárolása

A Festetics kastélypark Keszthely északi részén, a belterület határában helyezkedik el, a lehatárolt mintaterület az 5. ábrán látható. Maga a helyreállított, látogatható parkrész egy 7,5 hektáros terület. Eredeti fénykori kiterjedése anno meghaladta a 40 hektárt is, azonban 1964-ben betonfallal ketté választották a területet, a kastélyparkból pedig jelentős területet szakítottak el. A leválasztott területen funkcióváltás történt. A diplomamunka során az egykori kastélypark 42 hektáros területét vizsgálom. A kastélyparkban helyezkedik el jelenleg a maga kastély (Helikon Kastélymúzeum), kerti tó, szökőkút, pálmaház és madárpark, illetve a Hintó Múzeum. A hajdani kastélypark területén helyezkedik el a Vadászati Múzeum, azonban a terület többi része jelenleg nem látogatható (korábban honvédségi területként hasznosított), gazdasági területek, és felhagyott, kihasználatlan területek találhatók. A kastély épülete országos jelentőségű védett műemlék. A kastély és a Pál utca közötti parkterületet a szabályozási terv és a helyi építési szabályzat Különleges terület, K-1_{vá-nk} (kulturális létesítmények, vásárok, szabadtéri rendezvények, ligetesen növényesített kertek, arborétum területei) övezetbe sorolja. A Pál utcától nyugatra eső, egykori kastélypark területe pedig KK-1_{tk} (történeti kert) övezeti besorolású (6. ábra).

6. ábra: Szabályozási Terv kivágat, Festetics kastélypark (forrás: Keszthely Szabályozási Terv, SZT-B7; B11)

4.4.2. Helikon park

7. ábra: Helikon park mintaterület lehatárolása

Keszthely belterületének dél-keleti részén, a Balaton part közelében található a Helikon park, mely egy 9 hektáros terület, elhelyezkedését a 7. ábra mutatja. A Helikon park Keszthely legnagyobb zöldterülete (közparkja), itt található a Helikon emlékmű, a Sóhaj allé, emlékszobrok és emléktáblák. A park jelenleg felújítás alatt áll. Övezeti besorolása Z-2, zöldterület-közpark. A park helyi jelentőségű természetvédelmi terület (8. ábra).

8. ábra: Szabályozási terv kivágat, Helikon park (forrás: Keszthely Szabályozási Terve, SZT-B7)

4.4.3. Balaton parti zöldfelületi sáv

9. ábra: Balaton-parti zöldfelületi sáv mintaterület lehatárolása

Keszthely Balaton parti zöldfelületi sávjából a dolgozatban egy 35 hektáros területet vizsgálunk, mely Keszthely központi részén húzódik végig, kapcsolódva a Helikon parkhoz. A mintaterület lehatárolását a 9. ábra mutatja. Itt található a parti sétány, a fürdőház, a városi strand, a városi sporttelep, üdülőterület, illetve az Erzsébet-liget is. A terület övezeti besorolásait a 10-11. ábra mutatja be.

10.-11. ábra: Szabályozási Terv kivágat, Balaton parti sáv (Keszthely Szabályozási Terv, SZT-V3; V4)

4.5. Jelenlegi helyzetkép

4.5.1. Mintaterületek jelenlegi területhasználatai, zöldfelületi funkciói

A mintaterületek jelenlegi állapotát a Mellékletek, 1.-2. tervlapok, illetve a 6. melléklet, Fotódokumentáció mutatják be.

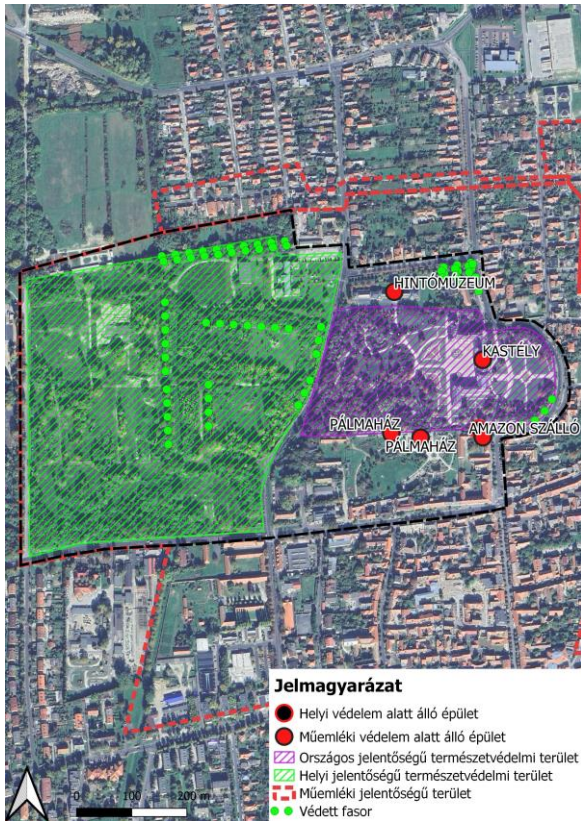
Napjainkban a vizsgált területeken számos funkció megtalálható. A **Festetics Kastélypark** védett történelmi kertként funkcionál, a külső park nagyrészt felhagyott, kihasználatlan terület, azonban itt található Vadászati-és Modellvasút Múzeum, mely körül kisebb parkrész is található egy Agancs Totemmel.

A **Helikon park** nagyrésze rekreációs zöldterület, illetve sportfunkció is elhelyezkedik benne, észak nyugati és dél nyugati része pedig kissé kihasználatlan és elhanyagolt.

A leggazdagabb funkciókkal a **Balaton parti sáv** rendelkezik, itt található szabadidős, rekreációs zöldterület, számos szórakoztató-és vendéglátó egység, strand, kemping, sportterület, vasúti, terület, intézmények, illetve északi részén elhanyagolt, funkciótlan zöldfelületek is.

4.5.2. Védettségek, védett értékek a vizsgálati területeken

A vizsgált területek országos, helyi, és nemzetközi védelem alatt is állnak. A védettségeket a 12.-13. ábrák mutatják be. A **Festetics Kastély** körüli díszpark országos jelentőségű természetvédelmi terület, a hátsó parkrész pedig helyi jelentőségű természetvédelmi területként védett. A kastélypark nagy kiterjedésű környezete műemléki jelentőségű terület, a kastély épület és parkja a 30488 nyilvántartási szám alatt műemléki védelem alatt áll, illetve további műemléki és helyi védelem alatt álló épületek is találhatóak a kastélyparkban. A **Helikon park** szintén helyi jelentőségű természetvédelmi terület, továbbá a **Balaton parti zöldfelületi sáv** egy része (a parti sétány és környezete) is helyi védelem alatt áll. A Balaton Szálló és a Hullám Szálló műemléki védelem alatt álló épületek, a Szigetfürdő és az Erzsébet-ligetnél elhelyezkedő Halászcserda épülete pedig helyi védettségű épület. A Balaton part továbbá a parti sétánytól a városi sporttelepig műemléki környezet. A vizsgált területeken védett fasorok is futnak, ilyen a Festetics kastélypark Pál utca menti fasora, illetve a Csóka-kő patak menti és a Vadászati Múzeum mellett futó fasor. Továbbá védett a Helikon parkban a Sóhaj allé mentén futó két oldali fasor, illetve a parti sétányon és az Erzsébet-ligetben futó fasorok. (HÉSZ 2017; Szabályozási Terv 2021; Településképvédelmi rendelet, 2017)

12.ábra: Festetics kastélypark védettségeinek bemutatása (saját szerkesztés)

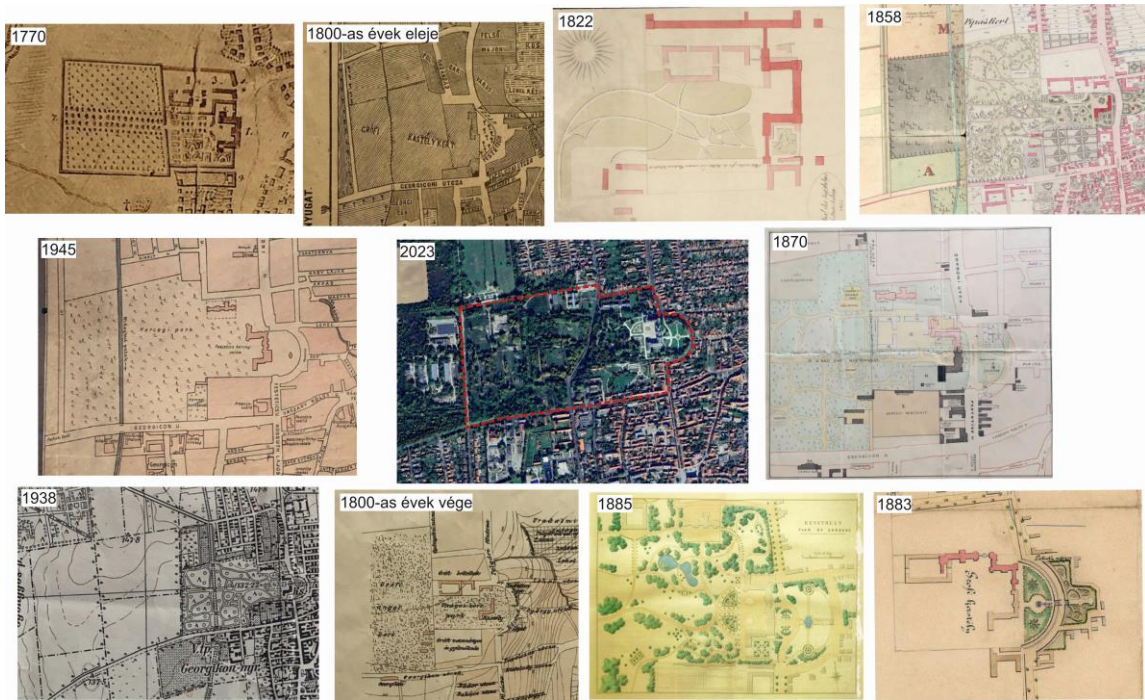
13. ábra: Helikon park és a Balaton parti zöldfelületi sáv védettségeinek bemutatása (saját szerkesztés)

4.6. A mintaterületek kialakulása, története

A mintaterületek történetét történeti idővonallal foglalom össze (1. melléklet). A feldolgozott történeti térképek, helyszínrajzok pedig a 4. mellékletben találhatók.

4.6.1. Festetics kastélypark kialakulása és története

A Festetics kastélyparkot ábrázoló legfontosabb korabeli tervrajzokat, térképeket a 14. ábra mutatja be.

14.ábra: Festetics kastélyparkot ábrázoló helyszínrajzok, tervrajzok, térképek gyűjteménye

A Festetics kastély 1739-ben került a Festetics család birtokába, ekkor kezdték el kialakítani az uradalmi központot, többek közt a kastély körüli park kiépítésével, mely már az első katonai felmérésen is megfigyelhető (15.ábra). Továbbá már ekkor is látható a parkot átszelő Csóka-kő patak (ekkor még Hidegkúti-patak néven). Az eredeti park tervét Hofstadter Kristóf készítette, mely akkor még döntően gyümölcsösként funkcionált. A parkban „orangerie” – narancsos ház -, dézsás narancsfák és téglalap alakú táblákban gyümölcsösök, veteményesek voltak. Az eredeti park mérete 42 hektár volt (Alföldi, 1971; INT-02).

15.ábra: I. katonai felmérés, kivágat – 1782-1785 (maps.arcanum.com)

1760-ban a kert déli oldalán kertészet létesült, majd 1768-ban Festetics Pál kibővítette az alapvetően gyümölcsösként funkcionáló kastélykertet. Az új tervben szabályozták a kibővített gyümölcsöst átszelő Csóka-Kő-patakot, kettős fasort ültettek a kastély középtengelyének folytatásában, a gyümölcsöstől északnyugatra pedig vadaskertet hoztak létre. (Alföldi, 1971). 1782-ben Festetics György örökölte meg a birtokot, aki nagyarányú fejlesztésekbe kezdett, nem csak a kastély körül, de térség-és városfejlesztési szempontból is nagy lépéseket tett (INT-02). A második katonai felmérésen (1819) már megfigyelhető a tájképi stílusú kertművészeti díszpark, sűrű kanyargós úthálózattal, illetve környékén egyre több épület (38.ábra).

38.ábra: Festetics kastélypark a II. katonai felmérés idején, 1819 (maps.arcanum.com)

A kastélypark a harmadik katonai felmérés idejére (1869) kis mértékben változott. Az első díszkerti rész, a sűrű úthálózattal megmaradt, azonban a Csóka-Kő patak (mely ekkor még Hidegkúti-patak néven szerepel) utáni terület feloszlott 4 különálló területre, melyeket út választott el egymástól. A területhasználat mező-rét volt, illetve telekhatárok mentén fasorokat is láthatunk (47. ábra).

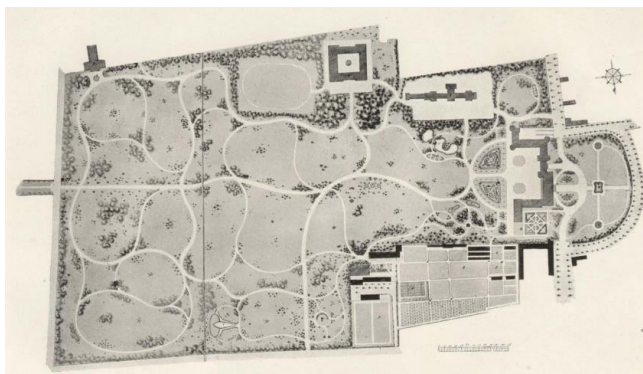
47. ábra: III. katonai felmérés kivágata, Festetics kastélypark, 1869 (maps.arcanum.com)

1883-ban örökölte meg Festetics Tasziló a birtokot, akit azóta is a kert megújítójának tartanak. Festetics Tasziló nevéhez a kastély végleges formájának kialakítása és a kert átformálása fűződik (Alföldi, 1971).

1885-ben Henry Ernest Milner-t, angliai származású, híres tájépítész tervezte meg a kastély környezetének átalakítását (16.-17. ábra). Neki köszönhető, hogy a kastély keleti homlokzata előtti területet is a parkhoz csatolták, és kialakították az íves elkerülő utat, és a díszes előkertet, szökőkúttal (INT-08). Az előkert kialakítása miatt a grófnak a várostól területre volt szüksége, ezért felajánlotta a Balaton part közelében fekvő nagy kiterjedésű parkot, a Helikon ligetet (INT-02).

16.Ábra: Henry Ernest Milner eredeti kertterve, részlet (INT- 06)

17.Ábra: Henry Ernest Milner eredeti kertterve (forrás: INT- 09)

1885-ben épült a majorsági épület, mely már a kastélyparkon kívül létesült. 1880-ban a kertészetbe pálmaházat is építettek. Festetics Tasziló utoljára 1925-ben változtatott a parkon, mely a második világháborúig változatlanul maradt fenn (INT-02).

1944-ben a Festetics családnak el kellett hagynia a birtokot, a területet szovjetek foglalták el, a kastély parkja pedig katonai funkciót kapott. A II. világháború után, 1947-ben a kastély és a park állami tulajdonba került, a Magyar Honvédség vette át az itt állomásozó szovjet

hadseregtől. A park nyugati részében a negyvenes évek végén laktanyaépítés kezdődött, a parkot átalakították a hadsereg céljaira, a legtöbb útvonalat leaszfaltozták. Néhány év alatt több, mint ötven épületet – lőszerraktárt, legénységi szállásokat, parancsnoki bázist – építettek. Az átalakítások teljes mértékben a funkcionalitást követték, nem volt szempont az értékes növényzet kiemelése, melynek következményeként a növényállomány jelentősen sérült az átalakítások során (Jámbor, 2009; INT-06).

A hatóságok egy idő után felismerték, hogy beavatkozásra van szükség a kastély megmentése érdekében, így 1952-ben hivatalosan műemlékké nyilvánították. Ekkor rekonstrukciós munkálatok is kezdődtek, azonban ezek nem a park történetiségét követték. 1964-ben jogilag is kettéválasztották a park területét, a honvédségi területet betonfallal választották le. A szétválasztással a kastélyparktól jelentős területet szakítottak el, az egykor 42 hektáros park, 7,5 hektárra zsugorodott. Majd 1986-ban a honvédségi terület biztonságosabbá tétele érdekében az eredeti kastélyparkot kettészelő betonfal mellé az aszfaltozott közutat, a Pál utcát is megépítették (Jámbor, 2009). Az út ma is két részre választja a kastélyparkot.

A nyugati parkrész teljes egészében a honvédségé lett, mely következményeként az egykori hercegi parkban tovább szaporodtak a honvédségi épületek, illetve burkolt felületek. A park eredeti növényzete hetven százalékban elpusztult. Egyedül a keleti oldalon maradt nagyobb összefüggő zöldfelület, melyet szabadidő eltöltésére tartottak fenn (Alföldy, 1971; INT-06).

A szétválasztást követően a kastély körüli parkrészt természetvédelmi területté nyilvánították, majd a Műemlékvédelmi Hivatal irányításával a kastélyrekonstrukció mellett, a park helyreállítása is elkezdődött. A munkálatok a 80-as évek közepére fejeződtek be. (INT-02)

1997-ben a honvédség kivonult a területéről, a kastélypark egész területe pedig a Helikon Kastélymúzeum kezelésébe került. A park területén újabb rekonstrukciós munkálatokba kezdtek, elsőként a volt laktanya épületeit bontották le, csupán két felújítandó műemléki épületet hagytak meg (INT-10).

2013-ban a Helikon Kastélymúzeum egy jelentős összegű európai uniós támogatást nyert el a Festetics kastély történelmi parkjának rekonstrukciójára. A rekonstrukciós projekt az 1885-89 között megvalósult állapot műemléki, művészettörténeti, kerttörténeti és kerttörténeti szempontból is a lehető legpontosabb helyreállítására törekedett. A munkálatok során többek közt idős fákat ápolták és újakat ültettek, cserjéket, rózsákat, talajtakarókat telepítettek, helyreállították a kerti tavat, felbontották az 1980-as évekből aszfaltos utakat, helyükre pedig

szórt burkolatot építettek. A parkrekonstrukció tervét a 18. ábra mutatja. A munkálatok 2014-2015 között zajlottak (INT-11).

18. ábra: A keszthelyi kastély parkjának történeti rekonstrukciós terve (forrás: (INT-06))

A kastélypark további részeinek rekonstrukcióját is tervezik, a Milner féle terv szerint. A hajdani kastélypark területének egészét szeretnék helyreállítani. A helyreállítási terveket az 3. fejezetben részletezem.

4.6.2. Helikon park kialakulása és története

A Helikon parkot ábrázoló korabeli tervrajzokat, térképeket a 19. ábra mutatja be.

19.ábra: A Helikon parkot ábrázoló helyszínrajzok, tervrajzok, térképek gyűjteménye

A park kialakulásának kezdete az 1800-as évek elejéhez köthető. A korabeli várostérképek feliratai szerint akkor még Hanczók rétnek nevezték (1. ábra). 1846-ban építették meg a mai parkot átszelő főtenget, a Sóját allét, melyet már ekkor is kétoldali fasorral szegélyeztek. Azonban ekkor az egyenes út két oldala még vizenyős terület, rét volt. (Törzsök, 2015)

A harmadik katonai felmérésen (1869) láthatjuk, hogy a főtenget mellett mellékutak is épültek, mellyel kialakult a park mai formája. (20. ábra)

20. ábra: III. katonai felmérés térkép kivágat (forrás: maps.arcanum.com)

A park tervszerű kialakítása a XX. század elején történt meg. A terület kialakítására és a település fő útjainak fásítására Riedl Ödön, uradalmi főerdész készített 1883-ban tervet „Keszthely város díszítéséről készített térkép” címmel. Érdekesség, hogy a terv több tervváltozatban is fennmaradt. (21.Ábra)

21.Ábra: Keszthely város díszítéséről térkép, Riedl Ödön, 1883 (forrás: Hungaricana)

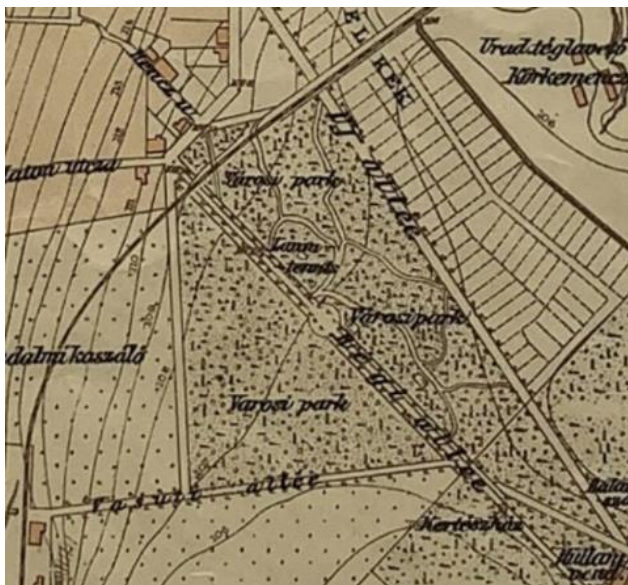
1903-ban már Városi park néven ábrázolják a korabeli tervrajzokon. (23. ábra) Az első világháború után, 1921-ben állították fel a Helikon emlékművet, mely a Festetics György által rendezett Helikoni irodalmi ünnepeknek állít emléket. A Helikon emlékmű köré pedig kis díszkertet alakítottak ki (22. ábra). Az előző évek kedvező népszerűsítésének és Hévíz közelségének köszönhetően, nagy számban telepedtek le nyugdíjasok a városban. Az évtizedek során villanegyed jött létre a Helikon-ligetben és az egykori Hanczók réten is villák épültek.

Ekkor kezdődött meg a Hanczók réten a villanegyed kialakulása, majd az Erzsébet királyné útjának rangos épületekkel való beépítése (INT-01).

22. ábra: Keszthely, Parkrésztel a Helikon-emplékel, 1932 (forrás: Hungaricana)

A park eredetileg 17 hektár nagyságú volt, mára már csak 9 hektár kiterjedésű. 1960-ban természetvédelmi területté nyilvánították, és azóta is ez Keszthely legnagyobb védett zöldterülete. A parkban található idős faállomány miatt inkább parkerdőként vagy rekreációs erdőként jellemzik. A park történeti parkterület, mely összekötő szerepet is tölt be a Fő tér és a Balaton-part között (TAK, 2017).

23. ábra: Keszthely város és fürdő térkép kivágat, Lóczy, 1903 (forrás: Balatoni Múzeum)

A második világháború után sokáig nem foglalkoztak a Helikon parkkal, majd az 1970-es évektől többször is rekonstruálták. Az első megújítás 1970-ben kezdődött, a munkálatok során két sportpálya épült a park területén, továbbá számos új fát ültettek. Majd 1996-ban újból

megújítási munkálatok zajlottak, többek közt kivágták és lecserélték a túlkoros, beteg, értéktelen faegyedeket. 2008-ban pedig a Helikon emlékmű körüli díszkertbe újabb emlékművek is kerültek (MaNDA: Veszprémi Napló, 1970; Zalai hírlap, 1996; 2008).

A Helikon park jelenleg újabb fejlesztés alatt áll, melyet az 3. fejezetben részletezek.

4.6.3. Balaton parti zöldfelületi sáv története és kialakulása

A Balaton-parti zöldfelületi sáv kialakulását a 24. ábra gyűjteménye ábrázolja.

24. ábra: A Balaton-parti zöldfelületi sávot ábrázoló helyszínrajzok, tervrajzok, térképek gyűjteménye

Az 1800-as évek közepéig a Balaton part még mocsaras, nádas terület volt. A partra, illetve a vízfelülethez vezető úthálózat 1846-ban kezdett kialakulni. Szintén 1846-ban további fontos esemény történt a parti sáv életében, megépült az első Balaton parti fürdőház (Törzsök, 2015). A mocsaras, nádas terület helyén gyepterületeket ábrázolnak a korabeli térképek, egyre több fával a parton. 1863-ban megnyitották a Sió-zsilipet, melynek következményeként a Balaton vize megapadt és a parti zónája elkezdődött feltöltődni (INT-19; INT-19). Ezt követően 1864-ben megépült a fürdőhöz vezető út, fasorral (1. ábra), illetve a parti sétány és park is kialakult. 1880-ban készült a Balaton parti sáv első rendezési terve, melyen látható a fürdőhöz vezető sétány (25.ábra)

25.ábra: A Balaton parti sáv rendezésére készült első tervrajz a fürdőhöz vezető álléval 1880 (Hungaricana)

Az 1880-as években a szigetfürdőhöz hozzáépítették a kerek fürdőszigetet, majd 2 szigetből álló fürdővé bővítették (INT-12). 1898-ban Erzsébet királynő halálának emlékére fákat ültettek a Balaton parti sávjában, mellyel létrejött az Erzsébet-liget (26. ábra). Az emlékfásítás során a parti sétányban is ültettek fákat, a fásításról dokumentum is készült, „Erzsébet királynő emlékfái album” címmel, melyben az Erzsébet-liget térképe is megjelenik (27. ábra). Majd 1903-ban megépült a vasútvonal, mellyel az Erzsébet liget nagyrésze megsemmisült. A vasútvonal Balaton felé eső része megmaradt zöldfelületként, a város felőli része pedig elkezdett beépülni, lakóterületté válni (28. ábra)

26. ábra: Erzsébet-liget létrejötte, térkép kivágat, 1898 (forrás: Balatoni Múzeum)

27. ábra: Erzsébet emlékfásítás Keszthelyen – Erzsébet-liget (forrás: Erzsébet királyné emlékfái album, 1899, Országos Széchényi Könyvtár)

28. ábra: Erzsébet-liget kettészakad, térkép kivágat, 1903 (forrás: Balatoni Múzeum)

41. ábra: Erzsébet királyné emlékfái album címlapja 1899 (Országos Széchenyi Könyvtár)

Az 1930-as évekre a parti sétány és a park kiépült gyalogutak sűrű úthálózatával, tőle délre pedig sporttelep jött létre. A parton egyre több épület jött létre, egyre kisebb területet foglalt el a nádas rét. 1945-re Újpark néven még jobban kiépült a parti sétányt övező park, a szállók mellett Kertészház, Faiskola és Yacht Club létesült, a sporttelep mellett pedig kialakult a Városi strandfürdő (29. ábra).

29. ábra: Balaton-parti sáv, térkép kivágat, 1945 (forrás: Balatoni Múzeum)

A következő évtizedekben a parti sáv további beépülése figyelhető meg, az 1960-as évektől a turisztikai szolgáltatások nagy része a Balaton-partjára helyeződött. A parti sávban kemping épült, vendéglők, sütődék és árusbódék (Törzsök, 2015).

Az 1980-as évekre a vasút és a Balaton közötti sáv még inkább beépült turisztikai szolgáltatásokkal, a vasút város felőli oldala pedig szinte teljesen beépült nyaralókkal,

lakóházakkal. Az ezredforduló után a Balaton part nagyjából elnyerte mai kinézetét. A parti sétánytól délre is egyre több épület alakult ki, apartmanok, yacht club, és egyéb kiszolgáló épületek, a korábbi zöldfelületi sávból nem sok maradt. A szinte egyetlen megmaradt nagyobb egybefüggő zöldfelülete, az Erzsébet liget pedig közhasználat elől elzárt területté vált. 2021-ben azonban a városvezetés megnyitotta az Erzsébet-ligetet, mellyel a Balaton-parti zöldsáv visszanyert egy közcélú zöldfelületet.

5. Az Erzsébet-liget

5.1. Az Erzsébet-liget elhelyezkedése, története

30. ábra: Erzsébet-liget elhelyezkedése

Az Erzsébet-liget Keszthely északi részén található, a Balaton parti zöldfelületi sávban, a vasútállomás és a Helikon strand között helyezkedik el (30. ábra). A szakirodalmi források szerint jelenlegi faállomány egy ligeterdő maradványa (TAK, 2017).

A ligetről összegyűjtött fontosabb történeti térképek és tervrajzok a 47. ábrán láthatók.

48. ábra: Az Erzsébet-ligetet ábrázoló helyszínrajzok, tervrajzok, térképek gyűjteménye

A terület közparkká alakítása feltehetően már akkor felmerült, amikor Festetics Tasziló gróf a kastélypark íves előkertjének létesítésekor csereterületet adományozott a városnak. A csereterületre valószínűsíthetően több megoldási alternatíva is felmerült és feltehetően több tervváltozat is készült rá. Az egyik tervváltozatot Riedl Ödön uradalmi erdész készítette a Helikon park területére (21. ábra), a másik tervváltozat a Balaton parti területsávra készült, ezen sem készítő, sem dátum nincs feltüntetve (31. ábra).

A ligeterdő maradványába 1898-ban Erzsébet királynő halálának emlékére fákat ültettek el, majd Festetics Tasziló a vasúti töltés mellett, a pályaház és a szabadfürdő területe között létrehozta az Erzsébet-ligetet. Az emlékfásításokról 1899-ben kiadvány is készült, Erzsébet királyné emlékfái címmel. A könyvben az Erzsébet-liget térképe is szerepel (27. ábra, 41. ábra). A liget a Festetics örökség része. 1899-ben már parkként említik az Erzsébet-ligetet, azonban 1903-ban a vasútvonal áthelyezésével a liget nagyrésze megsemmisült. A megmaradó területet sokáig kempingként hasznosították, azonban a későbbiekben a területet elhanyagolták, felhagyták, sokáig csak bozótos volt a helyén. A mellette haladó bicikli úttól kerítéssel teljesen

elzárt, gondozatlan terület volt. A park a 2000-es évektől közhasználat elől elzárt területként működött (INT-03, 04).

31. ábra: Keszthelyi uradalom kastélya és parkja, 1883 (forrás: Hungaricana)

Majd 2019-ben a városvezetés kezdeményezte a liget területének ismét zöldterületté nyilvánítását. Ennek következtében 2021-ben a városvezetés a liget rendbetétele után megnyitotta a parkot, újra közhasználatú zöldterület lett. Rác Tamásné tájépítész, a Keszthelyi Környezetvédő Egyesület és a Keszthelyi Városvédő Egyesület közreműködésével az Erzsébet-ligetre egy megalapozó dokumentációt készített. A megalapozó dokumentáció keretein belül készült, fakataszter, növényállapot felmérés, épített elemek vizsgálata és egy hosszútávú zöldfelületfejlesztési irányterv, melyet a 32. ábra mutat. A terv részben megvalósult, a kivitelezési munkálatok során kivágták az elszáradt, öreg fákat, a gyomokat eltávolították, a bicikli út melletti sövényt és kerítést elbontották. Továbbá készült egy természeti értékeket bemutató tanösvény, és megépült egy közösségi célokat szolgáló szaletli (INT-03, 04).

5.2. Erzsébet-liget jelenlegi állapota és konfliktusai

Az Erzsébet-liget jelenlegi kiterjedése 4 hektár, övezeti besorolását tekintve zöldterület-közpark (39. ábra). A liget jelenlegi állapotát a 6. melléklet fotódokumentációja mutatja be. A terület önkormányzati tulajdonú.

39. ábra: Szabályozási Terv kivágat, Erzsébet liget (Keszthely Szabályozási Terv, SZT-V3-V4)

A liget a 2021-es megújításnak, fejlesztéseknek köszönhetően újra visszanyerte közparki jellegét, szerepét. A parkban jelenleg egy burkolt kerékpárút halad végig, a Csárda utca és folytatása, a Csík Ferenc sétány. Ezenkívül burkolatlan mellékutak futnak még a parkban, melyek gépjárműves forgalomnak vannak kijelölve és a Csárda utcába csatlakoznak be. A meglévő kerékpárúton a gépjárműves és a kerékpáros forgalom keveredése állandó probléma, továbbá kizárólag gyalogosoknak kijelölt sétány nem halad végig a ligen. A parkban 4 épület található, melyből kettő leromlott állapotú, ilyen a két fedett, nyitott pavilon, illetve a vizesblokk épülete. A 2021-es fejlesztés során egy új építmény került a parkba, a szaletli. Továbbá a munkálatok során egy több állomáspontról álló természetismereti tanösvényt is kialakítottak a parkban, illetve két tájékoztató/információs táblát is kihelyeztek. Az Erzsébet-liget kerttörténeti jelentősége alárendelt helyet kapott az információs anyagban és a terület tervezési koncepciójának kidolgozásakor. A Halászcárda előtti terület közigazgatásilag szintén az Erzsébet-ligethez tartozik. Itt egy szép, rendezett állapotban lévő zöldterületet láthatunk. Itt található a Helka és Kelén szobor, továbbá sporteszközök és egy esőbeálló. A Halászcárda előtti területtel az Erzsébet-ligetnek nem igazán van kapcsolata, holott ez is hozzá tartozik. Az Erzsébet-liget konfliktusait a 7. melléklet 3. tervlapja ábrázolja.

Az Erzsébet-ligetnek mindig is nagy zöldfelületi értéke volt, ugyanis a Keszthely behálózó zöldfelületek között egy úgynevezett összekötő zóna, továbbá ez Keszthely utolsó, fennmaradt keményfás ligeterdeje (TAK, 2017). Azonban a park elszigetelt helyzetéből adódóan mindig is nehéz helyzetben volt, ugyanis a várossal nem igazán van kapcsolata, a mellette futó vasúti pálya szinte teljesen elvágja a várostól, továbbá ugyan a Balaton parti zöldfelületi sávban fekszik, de közvetlen vízkapcsolattal sem rendelkezik (INT-03, 04).

A liget jelentős fás állománnyal rendelkezik, közel 230 faegyed található itt, többek közt magas kőris (*Fraxinus excelsior*), kocsányos tölgy (*Quercus robur*), hegyi juhar (*Acer pseudoplatanus*), mezei juhar (*Acer campestre*), nemes nyár (*Populus x euramericana*) és vadgesztenye (*Aesculus hippocastanum*), illetve egy különösen értékes, 250 évesre becsült mocsári tölgy (*Quercus palustris*) (INT-13). A fajok jellemzően 15-30 méter magasak, törzsátmérőjük pedig átlagosan 20 és 80 cm között van, azonban az idősebb egyedek akár a 110 cm törzsátmérőt is elérik (INT-04). A park növényállománya gondozott, a fejlesztés során a növényzetet, fás állományt, nagyrészt rendbe tették, azonban egy része még mindig bozótos, invazív fajokkal benőtt. Az Erzsébet liget jelenlegi állapotát, növényállományát az 33. ábra mutatja be (INT-04).

A liget, habár jelenleg közcélú zöldfelületként funkcionál, alulhasznosított, kihasználatlan, szinte csak kerékpáros és gépjárműves átmenő forgalom zajlik rajta. Kapcsolata továbbra sem igazán alakult ki a várossal és a város egyéb zöldfelületeivel. Nagy része kihasználatlan, az elmúlt években már megvalósult megújítás ellenére további fejlesztésekre szorulna.

32. ábra: Az Erzsébet-liget zöldfelületfejlesztési irányterve (INT-04)

33. ábra: Erzsébet-liget megalapozó dokumentáció, növényfelmérés (INT-04)

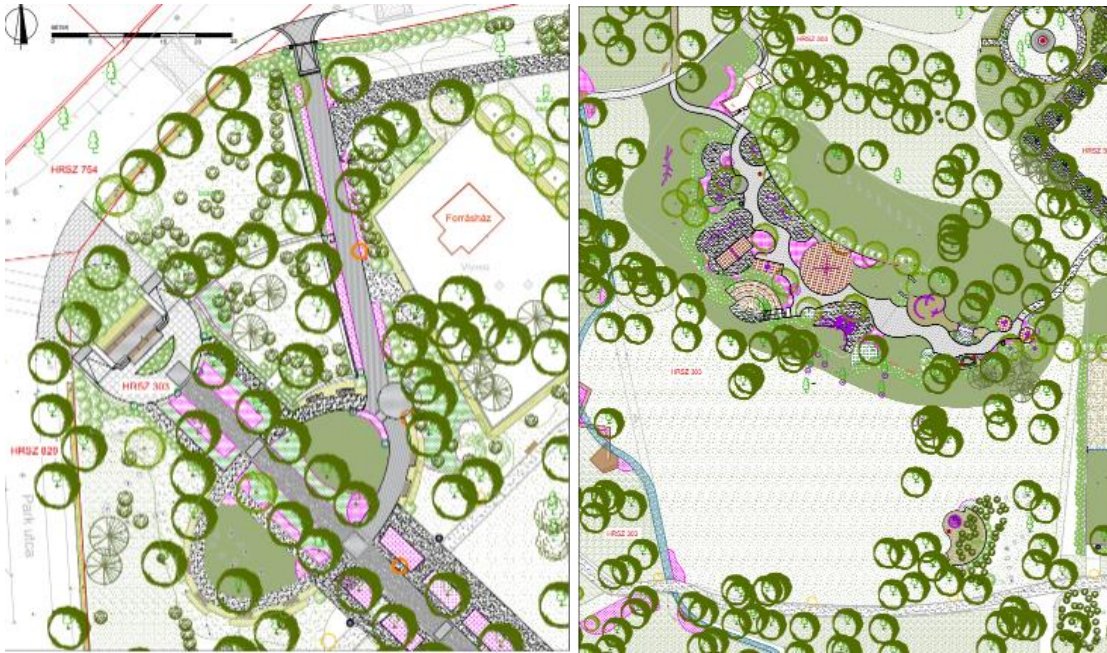
6. Aktuális projektek, fejlesztések

Keszthelyen jelenleg a település számos pontján fejlesztik, bővítik a zöldterületeket és szabadtéri rekreációs lehetőségeket is teremtenek a „Keszthely Zöld Város” projekt keretein belül. A beruházás Keszthely történelmi városmagját érinti, a Kossuth Lajos utcától a Balatonparti vasútvonalig, így beleértve a Helikon parkot is.

A Helikon parkban a teljes növényzet megújítása, bővítése fog zajlani, emellett pedig tematikus kert, tansövényt, futóutat, játszótérket, kutyás agility parkot és egy új büfé épületet is létre fognak hozni. Továbbá megújul a park déli oldalán található parkoló is (INT-05). A Helikon park megújítási terveit az 34.-36. ábrák mutatják. A Helikon park tehát a jövőben jelentős számú új elemmel, funkcióval bővül, részben a helyben lakók, részben a turisták kiszolgálására. A terv inkább a fejlesztésre és kevésbé a történelmi örökség megőrzésére, helyreállítására helyezi a hangsúlyt. Rekonstrukciós szándék csak a parkot keresztül szelő történelmi fasorral kísért sétány és a Helikon emlékmű környezetének a megújítására irányul.

34. ábra: Helikon park megújításának egységes koncepcióterve, Garden Force Kft, 2018 (INT-15)

35.-36. ábra: Helikon park megújítási terve, részletek, Garden Force Kft., 2018 (Keszthely Város Önkormányzata által kiadott anyag)

A Festetics kastélyparkban 2014 és 2015 között zajlott történelmi rekonstrukció, mely az 1885 és 1889 közötti Henry Ernest Milner tervei által kialakított kert mintájára készült el.

2019-ben újabb pályázatokat nyert el a Helikon Kastélymúzeum, mely keretein belül számos új fejlesztés várható. Többek közt a kastély épületében is terveznek újításokat, de a fő fejlesztés a kastélyparkban fog történni. A tervek szerint helyreállítják a korabeli történelmi kastélyparkot bele értve a jelenleg felhagyott, egykori honvédségi területet is. A fejlesztéssel a látogatható kastélypark területe a négyszeresére fog bővülni. A rekonstrukció során visszaállítják az egykori lovas és agárpályát, illetve megszüntetik a parkot kettészelő Pál utcát. A kastélypark rekonstrukciós tervét a 37. ábra mutatja (INT-14).

37. ábra: A Festetics-kastély történeti parkjának látványterve, 2016 (INT-14)

A Balaton-parti zöldfelületi sávban is fejlesztéseket terveznek, 2020 és 2022 több pályázatot is kiírtak a parti sáv megújítására. A pályázatok célja a part megújítására, a teljes partszakasz ligetes, parkos sétányként bejárhatósága, illetve sport-és szabadidőközpont létrehozása, és a városi strand zöldfelületeinek növelése (INT-16; INT-17).

A Balaton parti zöldfelületi sávban található Erzsébet-ligetet szintén megújították, fejlesztették, melyet az 2.2. fejezetben részleteztem. Noha egy újonnan kialakított információs tábla megemlékezik az Erzsébet liget történetéről, de a fejlesztési koncepció nélkülözötte a történeti örökség megőrzésének/helyreállításának szándékát.

7. Zöldfelületek funkcióváltásának értékelése

A továbbiakban a három vizsgálati területen elemzem a zöldfelületek funkcionális változásait. Az eredményeket táblázatosan és térképes elemzés formájában is dokumentálom., melyek a 2-3. mellékletekben található. A térképes elemzés során a Helikon parkot és Balaton-parti zöldfelületi sávot összevont térképen ábrázolom. Az elemzés során öt szempont alapján vizsgáltam a mintaterületeket. Ezek a szempontok a területhasználat, funkció, úthálózat, növényborítottság, illetve épületek és építmények.

A térképes és táblázatos elemzéseket hat időállapotban végeztem el, melyek 1869 (III. katonai felmérés időpontja), az 1900-as évek eleje, 1945, 1980, 2000 és napjaink, 2023.

7.1. Festetics kastélypark

A Festetics kastély park az 1800-as évek végén már díszparkként, sétakétként funkcionált, azonban ekkor még magáncélokot szolgált. A ma látható félköríves előkert még nem létezett, ekkor helyén még lakóterület volt. A díszpark már ekkor is sűrű úthálózattal rendelkezett, nagyrészt egyenes vonalvezetéssel, főként párhuzamos utakat láthatunk, illetve 1-2 kanyargósabb utat. Ekkoriban a kastély egy része már megépült, illetve mellette látható az egykori majorsági épület is, mely 1885-ben épült. A Festetics birtokhoz tartozó hátsó parkrész a III. katonai felmérés idejében még vizenyős terület volt, rajta párhuzamos utakkal. Az utakat fasorok szegélyezték. A hátsó parkban épület, építmény nem volt.

Az 1900-as évek elején a parknak továbbra is reprezentációs díszkerti szerepe volt, azonban dél keleti része beépült, továbbá veteményes kert is létesült. Ekkora megépült a Henry Ernest Milner által tervezett díszpark, melyben kerti tó is helyet kapott. A tervnek köszönhetően épült meg a mai Sopron utca félköríve és a díszes előkert is, és ettől fogva ez a terület is a park részéhez tartozott. A díszpark úthálózata leginkább kanyargós utakból állt. A kastély park dél keleti részén lakóterületi épületek lettek. A hátsó park az eddig gyümölcsösként funkcionáló kertből szintén díszparkká vált, ahol a kanyargós úthálózat mellett sövényszínház is helyet kapott.

A II. világháború után (1945) a Festetics kastély díszparki része megmaradt, azonban a térszerkezetét és az úthálózatát a háború folyamán kisebb csapás érte. A délkeleti részén a lakóterület tovább bővült, a veteményes-kertészeti területe pedig lecsökkent. A korábban meglévő épületek nagyrésze a háború alatt megsemmisült. A hátsó parkban a keresztirányú utak és a fasorok megsemmisültek, a területet pedig felhagyták. A II. világháború után a Festeticsek

elhagyták a birtokot és az a Helikon Kastélymúzeum kezelésébe került, mely megnyitotta a kastélyparkot a köz számára is.

Az 1980-as évekre a kastélypark díszparki területe lecsökkent, ugyanis 1986-ban megépült a Pál utca, mely kettévágta a parkot, és jelentős területet szakított el tőle. Az észak-keleti részen a lovarda mellett egészségügyi intézet épült, délkeleti része pedig még inkább átalakult lakóterületté, számos épület épült. Az egykori veteményes-kertészet azonban visszanyerte 1900-as évek eleji méretét, ismét egy nagyterületű kertészetet láthatunk. Az 1980-as évekre az egykori hátsópark területe teljesen átalakult, a terület a honvédségé lett, laktanyaként hasznosították. A növényzet nagy része megsemmisült, helyére épületek és gyakorló pályák kerültek. A fasorok nagy része is megsemmisült, már csak a Bécsi kapu utca, a Georgikon utca és a laktanya egy kisebb területén maradt fasor.

A kastélypark területén a 2000-es évekre a fő funkciók megmaradtak az előző időállapothoz képest. Az úthálózat sűrű kanyargós ösvényekkel teli. A díszparkban parterekkel díszített növény kiültetéseket láthatunk, illetve fás ligeteket. A hátsóparkban a honvédségi hasznosítás megszűnt, a területet felhagyták, a korábbi laktanyai épületek nagyrészt lebontották.

Napjainkra a kastélyparkban a lovarda területe szintén a díszpark része lett, a lovarda épülete pedig turisztikai funkciót kapott, Hintó Múzeumot alakítottak ki benne. A hajdani sűrű úthálózat nagy részét helyreállították, illetve további szökőkutakat építettek. Az egykori kertészet területén 2012 óta már pálmaház és madárpark is található. A kertészetet azonban turisztikai és szolgáltató épületek épületek nőttek körbe. Az egykori hátsó park nagy részén a fás állomány helyreállt a laktanya előtti állapotára, azonban a terület nagyrésze még mindig felhagyott, kihasználatlan terület. Észak keleti részén 2008-ban megnyílt a Vadászati Múzeum, mely egy II. világháború után a honvédség által épített és megmaradt épületben kapott helyet. A múzeum körül parkot is kialakítottak. A parkba a 2022-es budapesti Természeti és Vadászati Világkiállítás után megmaradt szarvasagancsokból Agancs Totemet építettek.

7.2. Helikon park

A Helikon park a III. katonai felmérés idejében mező-rét volt, ahol gyepgazdálkodást folytattak. Az úthálózat külső tengelyei, illetve a főtengety már kialakult. A tengelyek egyenes vonalvezetésűek, a főtengety mentén már ekkor is kétoldali fasor volt. Épület, illetve építmény még nem volt a területen.

1800-as évek végén létrejött a Helikon park, mely átközeledési funkciót és rekreációs zöldfelületi funkciót látott el. Épületek, építmények és díszkiültetések továbbra sincsenek a parkban. A főtengelyek mellett a park keleti oldalán sűrű, kanyargós úthálózat alakult ki, azonban a nyugati oldal még érintetlen. A főtengelyek mentén továbbra is fasorok vannak, illetve a parkban fás ligetek alakult ki.

A Helikon park az 1900-as évek közepére továbbra is rekreációs zöldfelületi funkciót lát el. A park mindkét oldala beépült sűrű, kanyargós úthálózattal, továbbá 1921-ben megépült a Helikon emlékmű is, melyhez egy kis díszkert is kialakult. Továbbá egy artézi kút is épült a park észak-keleti sarkában.

Az 1980-as évekre a Helikon parkban a rekreációs funkció mellett megjelent a sport funkció is, két sportpálya épült a nyugati oldalon, az észak keleti sarokban parkoló jött létre. A Helikon emlékmű mellett egy új emlékszobor (Kitaibel Pál szobra) is helyet kapott a parkban. Az úthálózat és a növényállomány mértéke (lombkorona általi borítottság) változatlan.

A parkban nem történt nagyobb változás a 2000-es évekre. A növényállomány változatlan, az úthálózat sűrűsége kissé lecsökkent. Új épület vagy funkció nem került a parkba.

Napjainkra a Helikon emlékmű köré kis díszkiültetéseket alakítottak ki. Ezenkívül jelentős változás nem történt a parkban. A parkban jelenleg folyó fejlesztés során a rekreációs-és sport funkciók mellett helyet fog kapni egy játszótér, illetve kutyás agility park, továbbá egy új büfé épület is kerül a parkba. A rekreációs-és sport funkció pedig tovább bővül tanösvénnyel, illetve futóúttal.

7.3. Balaton parti zöldfelületi sáv

A Balaton parti zöldfelületi sáv egy része 1869 körül még -rét volt, nagyrésze pedig vizenyős, mocsaras terület, illetve nádas . A tervezett vasút vonalának egy részét már láthatjuk a III. katonai felmérésen, azonban ezen kívül csak egy partra vezető főút volt, illetve 1-2 mellékút, de ezek nem vezettek le a partra. Az 1800-as évek végén a megépült a Szigetfürdő, ezenkívül más épület nem volt a parti szakaszon. 1898-ban a parti sávban Erzsébet királynő halálának emlékére emlékfákat ültettek, mellyel létrejött az Erzsébet-liget.

Az 1900-as évek elején a Balaton parti zöldfelületi sávban új funkciók jelentek meg a vizenyős terület mellett. A Balaton elkezdett feltöltődni, mely által nagyobb szárazföldi terület alakult ki. A parti sáv északi részén fás terület alakult ki, illetve megépült a Balaton szálló és a Hullám szálló, melyek elé reprezentatív díszparkot alakítottak ki. Az úthálózat új utakkal bővült,

kialakult még egy partra vezető főtengety, illetve a szállók előtti kis parkban ösvények. Az Erzsébet-ligetben pedig kanyargós úthálózatot láthatunk. Majd 1903-ban megépült a vasútvonal, mely az Erzsébet-ligetet ketté vágta.

A Balaton parti zöldfelületi sáv 1945 körül tovább szabdalódott, számos új funkció kapott helyet. Az korábbi egybefüggő vizenyős-mocsaras terület, a korábbi elkezdett beépülni, a zöldfelület nagyrésze megszűnt. Létrejött a városi strand, egy nagy sportterület, kikötő, illetve egy halásztelep is. A korábbi fás területen Újpark néven létrejött n egy nagyobb park, kanyargós úthálózattal. A Szigetfürdőkhöz vezető út nyugati oldalán újabb épületek létesültek, továbbá megépült a hajókikötő. Az Erzsébet-liget területét ekkoriban kempingként hasznosították, a halászteleptől délre lévő terület pedig felhagyott, kihasználatlan terület volt.

Az 1980-as évekre a Balaton parti sáv tovább változott, még inkább bővültek a funkciók, a déli részen , a fő sétány mellett vendéglátó egységek jöttek létre. A strand területe kibővült, azonban ebben az időben a parti sáv nagy része elhagyatott, kihasználatlan terület volt. Új épületek jelentek meg a parti sétányon, melyek főként a vendéglátást szolgálták, „ Az Erzsébet-liget továbbra is kempingként funkcionált, számos kempingépülettel. A parti sáv úthálózata is egyre bővült. A zöldfelület és növényállomány az új funkciók területfoglalásából adódóan egyre csökkent.

2000-es évekre a Balaton parti sávban a parti sétány mentén új sportterületek alakultak ki, illetve a Balaton és Hullám szálló előtt ismét díszparkot létesítettek. A kikötő területe nagyobb lett, az Erzsébet-liget területe továbbra is kempingként üzemelt, tőle délre pedig újabb vendéglátó funkció alakult ki. A zöldfelület, növényállomány tovább csökkent, azonban a parti sétányon és a nagy sportpálya mellé fasorokat ültettek.

A Balaton parti sávban napjainkra a zöldfelület egy részét helyreállították. Az Erzsébet-liget visszakapta a rekreációs zöldfelületi funkcióját, illetve tőle délre is kialakítottak egy kisebb parkot. A vasúti terület és a parti menti funkciók között sűrű fás állomány található. A parti sáv egy része továbbra is kempingként, funkcionál, illetve a kikötőtől északra egy üdülőterület is létrejött apartmanházakkal.

7.4. A zöldfelületi funkcióelemzés összefoglaló értékelése

Összességében elmondható, hogy az 1800-as évek közepe óta mind a három mintaterület zöldfelületi funkciója jelentősen megváltozott. A területek új funkciókat kaptak, úthálózatuk,

beépítettségük, burkolt felületeik, és épület állományuk jelentősen megnövekedett. A vizsgált területek funkcióváltozása főként a fürdőturizmusnak köszönhető.

A **Festetics kastélypark** magáncélú, reprezentációs díszparkból az évszázadok során közcélú reprezentációs díszpark lett. A kastélypark épületei turisztikai funkciót kaptak, ilyen maga a kastély épülete (Helikon Kastélymúzeum), a Hintó Múzeum és a Vadászati Múzeum. A park területén az évszázadok alatt a zöldfelület nagy része elpusztult, azonban az utóbbi évtizedben végrehajtott történeti rekonstrukció eredményeként helyreállítása folyamatban van.

A **Helikon park** a fürdőturizmus, a partra látogatók számára jött létre, mint sétapark. Fő funkciója azóta is a helyben élők és a fürdőturizmus rekreációs kiszolgálása. A csupán rekreációs sétapark mellé sportfunkció is került a parkba a második világháború után. Továbbá a jelenleg folyó fejlesztések újabb funkciókat, például játszóteret, kutya-futtatót, futópályát helyeznek el a parkban, azonban eredeti rekreációs funkciója nagyrészt megmarad. A park fás- és növényállománya szinte teljesen fennmaradt a park megalakulása óta, csupán a sportpályák kialakítása járt zöldfelület csökkenéssel, azonban a jelenleg zajló felújítási munkálatok során a zöldfelületek további csökkenése várható. A jelenleg zajló megújítás csak a parkot keresztül szelő történeti fasorral kísért sétány és a Helikon emlékmű környezetét őrzi meg, illetve állítja helyre, a park többi részét nem kezeli történeti örökségként, prioritást kap a rekreációs használat.

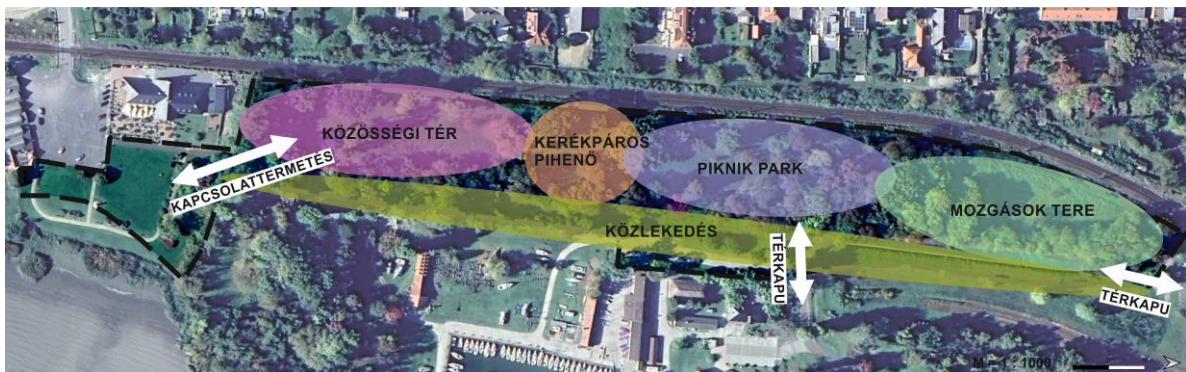
Legnagyobb funkcionális differenciálódás, változás a **Balaton parti zöldfelületi sávban** történt. Itt a korábbi kizárólag reprezentációs, díszparki zöldfelületi funkciók mellett számos új funkció is megjelent, mint a strand, sportterület, kikötő, üdülőterület, kemping és vendéglátóhelyek. A zöldfelület, a fás- és növényállomány fokozatosan csökkent a parti sávban, azonban az utóbbi években némi javulást láthatunk. A terület átalakulásánál örökségvédelmi, történeti szempontok elhanyagoltak.

8. Koncepcionális javaslatok az Erzsébet-liget megújítására

Az Erzsébet-liget koncepciótervének készítése során a fő szempont a liget és Keszthely történeti jelentőségű zöldfelületeinek, mint örökségnek a kihangsúlyozása, a liget és a város kerttörténeti értékeit bemutató park létrehozása volt, ugyanis a liget jelenleg csupán a természeti értékekre fókuszál, a kerttörténeti értékek bemutatását elhanyagolja.

A koncepció kialakítása során elsőként felmértem a liget jelenlegi helyzetét, állapotát, és konfliktusait, melyekben a keszthelyi városvezetés által készített megalapozó dokumentáció segített (2.2. fejezet). A jelenlegi állapotról és a konfliktusokról tervlapot készítettem, melyet a 7. melléklet, 3. tervlapja ábrázol.

A konfliktusok feltárása utána meghatároztam a fejlesztési irányelveket, illetve funkcióterületeket, melyet a 40. ábra ábrázol. A parkban koncepcióm szerint kialakításra kerül egy közösségi tér, kerékpáros pihenő, piknik park, és mozgások tere. Továbbá új térkapuk is kialakításra kerülnek.

40. ábra: Erzsébet-liget megújító koncepció, funkcióképzés (saját szerkesztés)

A fejlesztési irányelvek között elsőként szerepel a patinás fürdővárosi múlt és a kerttörténeti értékek bemutatása. Továbbá cél a természeti értékek prioritása, új térkapuk kialakítása – kapcsolatteremtés a várossal –, közösségi tér létesítése főként a fiataloknak, iskolásoknak, pihenést és rekreációt szolgáló funkciók teremtése, illetve a kerékpáros, gyalogos és a gépjárműves forgalom szétválasztása.

A koncepció fő eleme egy kerttörténeti tanösvény, mely a „Keszthely, mint fürdőváros és történeti jelentőségű zöldfelületeinek bemutatása” nevet kapja. A kerttörténeti tanösvény a meglévő természeti értékeket bemutató tanösvénytáblákra fűződik fel, a történeti értékek és a természeti értékek így egy hosszabb, egybefüggő nyomvonalú tanösvényt alkotnak. A kerttörténeti tanösvénytáblák Keszthely fürdővárossá válásának fontosabb eseményeit és a

történeti jelentőségű zöldfelületek (Helikon park, Erzsébet-liget, Festetics kastélypark, Balaton parti sétány és fürdők) történetéről mutatnak be információkat és gazdag képi anyagot.

Egy nagyobb közösségi tér létrehozásának érdekében a meglévő szalatti mellé padok és asztalok kerülnek kihelyezésre. A közösségi tér egyben kültéri tanteremként is használható, helytörténeti oktatás, kézműves foglalkozások, nyári táboroztatás helyszínéül is szolgál. A kerékpáros, gyalogos és gépjárműves forgalom szétválasztása érdekében a ligetben egy kizárólag gyalogos közlekedésre kialakított sétány kap helyet. A gyalogos sétány a meglévő gyalogos ösvénnyel megegyező stabilizált burkolatot kap. A gépjárműves forgalom számára pedig kavicsos burkolatot kap a jelenleg gépjárművek által használt földút. A kerékpárosok számára az egyik meglévő, rossz állapotú pavilon megújul és kerékpáros pihenő helyszínévé lesz kialakítva, illetve kerékpártárolók is helyet kapnak a parkban.

A térkapuk létrehozása érdekében Erzsébet-liget tájékoztatóablak lesznek kihelyezve a liget „bejáratainál”, illetve térképző fák és díszkiültetések is jelzik a ligetbe megérkezést. A parkban található meglévő, jelenleg rossz állapotú vizesblokk felújításra kerül. A vasút felőli oldalon a meglévő sövény elé fasor kerül, mely még inkább megóvjaa a ligetet a vasút káros hatásaitól.

Az Erzsébet-ligethez tartozó, Halászcserda előtti rendezett zöldfelületen szintén térképző fasor kerül kiültetésre. Továbbá a két zöldfelület közötti kapcsolat kialakítása érdekében, zöldfelületeket „összekötő” díszkiültetés is telepítve lesz. Ezenkívül a Helka és Kelén szobor mellé a parkba kerül még egy fotópont, illetve egy Festetics Tasziló emlékszobor, mely az Erzsébet-liget és a Helikon park múltjára utal vissza, továbbá még két Erzsébet emlékfa is elültetésre kerül. A megújítási koncepciót a 7. melléklet, 4. tervlapja ábrázolja.

A kerttörténeti tanösvénypontok a következő címeket kapják:

1. A Festetics grófi család hatása Keszthely zöldfelületi rendszerére
2. A fürdővárossá válás kezdetei
3. A Balaton partra vezető sétány és a Helikon park és a parti sétány létrejötte
4. Festetics kastélypark fénykora, Henry Ernest Milner terve
5. A parti sétány fejlődése
6. A Helikon park fénykora, a Helikon ünnepségek
7. A történeti jelentőségű zöldfelületek helyzete 1980 óta napjainkig

9. Összefoglalás

Diplomamunkám készítése során Keszthely történeti jelentőségű zöldfelületeit vizsgáltam, feltártam történetüket és elemeztem funkcióváltásukat az elmúlt két évszázadban, illetve a Balaton parti sávban található Erzsébet-liget megújítására dolgoztam ki egy javaslati koncepciót.

A dolgozatban Keszthely három történeti jelentőségű zöldfelületét vizsgáltam, a Festetics Kastélyparkot, a Helikon parkot, illetve a Balaton parti zöldfelületi sávot. A vizsgált zöldfelületek a Festetics örökség részei, több, mint százéves történeti gyökerekkel rendelkeznek.

Diplomamunkám átfogó célja a kiválasztott mintaterületek történeti feltárása volt, továbbá a mintaterületek funkciójában bekövetkezett változások elemzése. Az elemzések elvégzéséhez elengedhetetlen volt Keszthely történetének és fürdővárossá alakulásának, illetve a város zöldfelületi rendszerének is a megismerése. Elsőként a városról, illetve a három mintaterületről gyűjtöttem archív terveket, várostérképeket, korabeli fényképeket, melyeket a könyvtári és az interneten elérhető közgyűjtemények mellett, a Balatoni Múzeum Térképtárából szereztem meg. Az így összegyűjtött archív térképek és tervrajzok száma összesen 36 darab. A szakirodalmi kutatást számos, a témában érintett könyv, publikáció, korábbi szakdolgozatok, és Keszthely Város által kiadott anyagok segítették. A történeti feltárások után megvizsgáltam a mintaterületek jelenlegi állapotát, terepbejárásokat végeztem. Feltártam a mintaterületek táji adottságait, védettségeit, illetve a területekre vonatkozó aktuális fejlesztéseket, projekteket. Az összegyűjtött térképes forrásokból kiválasztottam a vizsgált zöldfelületek fejlődési korszakait legjobban bemutató térképes ábrázolásokat, majd hat időállapotra (1869, 1900-as évek eleje, 1945, 1980, 2000 és napjaink, 2023) funkcióváltás-elemzést végeztem a mintaterületekre. A kiválasztott térképeket térinformatikai programban georeferáltam, majd digitalizáltam az adott időállapotban létezett úthálózatot, területhasználatot/zöldfelületi funkciókat, épületeket, építményeket, díszítőelemeket és fasorokat. Összevettem a feldolgozott időállapotokat és táblázatos összehasonlító elemzést végeztem, melyben egy egységesített szempontrendszer alapján vizsgáltam a mintaterületek változását.

A vizsgálatok, kutatások és elemzések alapján következtetéseket vontam le a vizsgált területekről, melyekben egyaránt fellelhetőek különbségek és azonosságok is. Fő azonosságuk, hogy mind a három terület a Festeticsek hajdani uradalmi birtokához tartozott, a kialakulásuk az ő nevükhöz köthető, mai napig a Festetics örökség részei. Továbbá általánosságban

elmondható, hogy a keszthelyi fürdőturizmus felvirágztatása a Festeticseknek köszönhető. A településen a fürdőhelyé válásnak egyedülálló lehetősége volt, ugyanis a város régi, a kastély köré szerveződő magja és a Balaton között hatalmas terület, összesen 32 hold állt beépítetlenül. A hatalmas beépítetlen területet (a Helikon parkot, illetve a Balaton parti sávot) a Festeticsek adományozták a városnak. A fürdőturizmus lényegében ekkor kezdődött el a településen, ugyanis a Balatont és parti környezetét ekkor kezdték el kiépíteni és használni az emberek. Összességében megállapítható, hogy a mintaterületek funkcióváltása főként a fürdőturizmus hatására következett be.

A Festetics kastély parkjában az uradalmi időszakban magánhasználatú reprezentációs díszkerti és haszonkerti területből a második világháborút követően részben elzárt honvédségi terület, részben turisztikai/bemutatói célokat szolgáló díszpark lett.

A Helikon park őrizte meg leginkább eredeti funkcióját (rekreáció, sétatér). Azonban a turizmus hatására kisebb funkcióbővülés itt is történt a sportpályák és parkolók létesülésével. A jelenleg folyó fejlesztések további új funkciókat helyeznek a parkban, úgy mint kutya-futtató, játszótér, futópálya figyelmen kívül hagyva a park történeti jelentőségét.

A Balaton-parti zöldfelületi sávban történt a legnagyobb funkcionális differenciálódás. A hajdani egybefüggő, beépítetlen zöldfelület felszabdálódott és jelentős mértékben beépült az elmúlt másfél évszázad alatt. Számos új funkció került a parti sávba, napjainkra csupán töredéke maradt fenn a hajdani Balaton-parti zöldfelületnek. Többek közt sportlétesítmény, strand, üdülőterület, hotelek, kikötő és vendéglátó egységek kerültek ide. A Balaton-parti zöldfelületi sáv részét képező történeti jelentőségű zöldfelület, az Erzsébet-liget is sok változáson ment keresztül létesítése óta. A liget szintén a Festetics örökség része, Festetics Taszilo Erzsébet királynő halálának emlékére fákat ültetett el a területen. A liget nagyrésze később megsemmisült, fennmaradó részét pedig sokáig kempingként hasznosították, majd évtizedekig felhagyott, bozótos terület volt. 2021-ben a városvezetés megújította és újra megnyitotta a parkot, azonban csupán természeti értékeire és azok bemutatására koncentrált, történeti értékei alárendelt szerepet kaptak. Ezért kidolgoztam egy koncepció szintű javaslatot az Erzsébet-liget megújítására, melyben a fő szempont a liget és Keszthely történeti jelentőségű zöldfelületeinek, mint örökségnek a kihangsúlyozása, a liget és a város kerttörténeti értékeit bemutató park létrehozása volt.

Irodalomjegyzék

- Alföldy Gábor (1971): A keszthelyi Festetics-kastélypark rövid története, Keszthely
- Alföldi Gábor (2001): Királyi és hercegi kertek Magyarországon: Eszterháza, Gödöllő, Keszthely, Visegrád
- Bártfai Endre György (2015): A balatoni szállásadás története a XVIII. századtól a II. világháborúig, Modern Geográfia, 2015/III. pp. 27-48.
- Bontz József (1896): Keszthely Város monográfiája, Keszthely
- Törzsök András, Galambos István (2015): Keszthely fürdőváros turizmusa a két világháború között. Fürdővárosok: Budapest: Magyar Földrajzi Társaság, pp.77–94
- Huzián Zsófia (2007): Keszthely zöldfelületi rendszerének fejlesztési lehetőségei, Budapest
- Iváncsics Vera (2017): A Zöld Város felé – Keszthely zöldinfrastruktúra fejlesztési lehetőségei, Keszthely
- Jámbor Imre, Bede Fazekas Ákos, Böhm Gábor, Szabó Zsófia Gabriella (2009): Keszthely ébredése a Festetics kastélypark rekonstrukciójának lehetőségei. 4D, 15. SZÁM, pp. 27-33
- Kassay Réka (2005): Keszthely, Balaton-part szabadtér építészeti terve, Budapest
- Keszthely Város Helyi Építési Szabályzata, 2017
- Keszthely Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája, 2014
- Keszthely Város Örökségvédelmi hatástanulmány, 2016
- Keszthely Város Szabályozási Terve, 2021
- Keszthely Város Településképi Arculati Kézikönyve, 2017
- Keszthely Város Településképvédelmi Rendelete, 2017
- Kocsondiné Eisenkorb Gyöngyi (2020): Keszthely, ahol élünk – helytörténeti anyag, Keszthely
- Koppány Tibor (1993): A Balaton környékének műemlékei, Veszprém
- Koppány Tibor, Péczely Piroska, Sági Károly (1962): Keszthely, Keszthely
- M. Szilágyi Kinga (2014): Tér és idő a kertépítészeti örökségvédelemben, [DLA dolgozat]
- Pécsi Tudományegyetem Breuer Marcell Doktori Iskola

Németh Nóra, Virág Zsolt (2017): A keszthelyi Festetics kastély építéstörténete az új kutatások tükrében

Sági János (1902): A Balaton írásban és képben. A Magyar Tengernek és vidékének leírása a Balatoni fürdő- és nyaralóhelyek elfogulatlan és kimerítő ismertetése, Keszthely

Törzsök András, Galambos István (2012): Turizmusfejlesztési koncepciók Keszthelyen a 19. és 20. század fordulóján. Földrajzi Közlemények, 136. 2. pp. 218–225,

Törzsök András (2015): Keszthely turizmusfejlődésének száz éve balatoni és országos kitekintéssel, 1880-1980. [PhD-értekezés] Pécsi Tudományegyetem Földtudományok Doktori Iskola

Törzsök András, Sipőcz Márk (2010): Keszthely idegenforgalma 1909 és – száz év elteltével – 2009-ben, Modern Geográfia, 5(2), 1–30.

Zöld Infrastruktúra Fejlesztési- és Fenntartási Akcióterv, Keszthely, 2017 (ZIFFA)

Sz.n. (1899): Erzsébet királyné emlékfái album, Magyar Királyi Földművelésügyi Miniszter, Budapest

Elektronikus források

INT-01: https://vmek.oszk.hu/08300/08329/pdf/zm1000_2.pdf 2023.10.12

INT-02: Kert a változások tükrében. Körkép a keszthelyi Festetics-kastély parkjáról/Gyarmati Krisztina, 200, <https://www.termvil.hu/archiv/szamok/tv2003/tv0311/gyarmati.html> 2023.05.06.

INT-03: <https://keszthelyivarosvedok.hu/erzsebet-liget-keszthely/> 2023.06.13.

INT-04:

https://www.mma.hu/documents/10180/7393478/1_Keszthely_Erzsebet+liget_tervdokumentacio.pdf/59dd66b3-2618-47cc-a41d-883ed088b397 2023.09.20.

INT-05:https://onkormanyzat.keszthely.hu/keszthely-zold-varos/?gclid=Cj0KCQjwtmlBhD3ARIsAARoaExFkNfnek8PzzOEOoI3WJiyCBXx_I_2LxVmvUJWB6PLyeE1OBI8PWiaAnmQEALw_wcB 2023.09.23.

INT-06:<https://helikonkastely.blogstar.hu/2018/05/04/dijnyertes-kastelypark-rekonstrukcio/52097/> 2023.10.11.

INT-07:<https://magyarnemzet.hu/belfold/2022/05/lenyugozo-korszerusitesek-a-keszthelyi-festetics-kastelyban> 2023.10.16.

INT-08:<https://www.bfnp.hu/hu/tajvedelmi-korzetekrol/keszthelyi-kastelypark-tt-hu>
2023.09.15.

INT-10:
https://library.hungaricana.hu/hu/view/Delmagyarország_1997_11/?pg=38&layout=s&query=festetics 2023.04.06.

INT-11:
https://library.hungaricana.hu/hu/view/KeletMagyarország_2013_07/?pg=421&layout=s&query=festetics 2023.05.13.

INT-12:<https://csodalatosbalaton.hu/latnivalok/muemlekek-szobrok/szigetfurdo-keszthelyi-varosi-strand-balaton/> 2023.05.13.

INT-13:<https://epiteszforum.hu/tortenelmi-multu-liget-rehabilitalni-a-keszthelyi-balaton-parton> 2023.10.22.

INT-14:<https://csodalatosbalaton.hu/hirek/balaton/8-milliardos-beruhazas-a-keszthelyi-festetics-kastelyban/> 2023.10.22.

INT-15: <https://www.zaol.hu/helyi-kozelet/2023/04/modern-barokk-meseterapia> 2023.10.23.

INT-16<https://epiteszforum.hu/tanulmanytervek-keszultek-a-keszthelyi-balaton-part-fejlesztesere> 2023.10.23.

INT-17: <https://epiteszforum.hu/keszthelyi-vizpartfejlesztes-otletek-a-mi-strandukra-avagy-a-funkciok-es-a-fiatal-sag-talalkozasa> 2023.10.24.

INT-18: <https://mandadb.hu/dokumentum/849745/KeszthelyiHirlap19151128.pdf> 2023.10.24.

INT-19: <https://mandadb.hu/dokumentum/611138/KeszthelyiHirlap19011215.pdf> 2023.10.24.

Ábrajegyzék

1. ábra: 19. századi kataszteri térkép, kivágat (maps.arcanum.com)
2. ábra: Keszthely zöldfelületi rendszerének elemei (saját szerkesztés, Dr. Iváncsics Vera „A Zöld Város felé – Keszthely zöldinfrastruktúra fejlesztési lehetőségei” (2017) feldolgozásával)
3. ábra: A keszthelyi uradalom helyszínrajza, 1770 (forrás: Balatoni Múzeum Térképtára)
4. ábra: Mintaterületek elhelyezkedése Keszthelyen (saját szerkesztés)
5. ábra: Festetics kastélypark lehatárolása
6. ábra: Szabályozási Terv kivágat, Festetics kastélypark (forrás: Keszthely Szabályozási Terv, SZT-B7; B11)
7. ábra: Helikon park lehatárolása
8. ábra: Szabályozási terv kivágat, Helikon park (forrás: Keszthely Szabályozási Terve, SZT-B7)
9. ábra: Balaton-parti zöldfelületi sáv lehatárolása
10. ábra: Szabályozási Terv kivágat, Balaton parti sáv (Keszthely Szabályozási Terv, SZT-V3)
11. ábra: Szabályozási Terv kivágat, Balaton parti sáv
12. ábra: Festetics kastélypark védettségeinek bemutatása (saját szerkesztés)
13. ábra: Helikon park és a Balaton parti zöldfelületi sáv védettségeinek bemutatása (saját szerkesztés)
14. ábra: Festetics kastélyparkot ábrázoló helyszínrajzok, tervrajzok, térképek gyűjteménye
15. ábra: I. katonai felmérés, kivágat – 1782-1785 (maps.arcanum.com)
16. ábra: Henry Ernest Milner eredeti kertterve, részlet (INT- 06)
17. ábra: Henry Ernest Milner eredeti kertterve (forrás: INT- 09)
18. ábra: A keszthelyi kastély parkjának történeti rekonstrukciós terve (forrás: (INT-06)
19. ábra: Helikon parkot ábrázoló helyszínrajzok, tervrajzok, térképek gyűjteménye
20. ábra: III. katonai felmérés kivágat, 1869 (forrás: maps.arcanum.com)
21. ábra: Keszthely város díszítéséről térkép, Riedl Ödön, 1883 (forrás: Hungaricana)
22. ábra: Keszthely, Parkrészlet a Helikon-emlékkel, 1932 (forrás: Hungaricana)
23. ábra: Keszthely város és fürdő térképkivágat, Lóczy, 1903 (forrás: Balatoni Múzeum)
24. ábra: Balaton-parti zöldfelületi sávot ábrázoló helyszínrajzok, tervrajzok, térképek gyűjteménye
25. ábra: A Balaton parti sáv rendezésére készült első tervrajz a fürdőhöz vezető álléval, 1880 (Hungaricana)

26. ábra: Erzsébet-liget létrejötte, térképkivágot, 1898 (forrás: Balatoni Múzeum)
27. ábra: Erzsébet emlékfásítás Keszthelyen – Erzsébet-liget (forrás: Erzsébet királyné emlékfái album, Országos Széchenyi Könyvtár)
28. ábra: Erzsébet-liget kettészakad, térképkivágot, 1903 (forrás: Balatoni Múzeum)
29. ábra: Balaton-parti sáv, térképkivágot, 1945 (forrás: Balatoni Múzeum)
30. ábra: Erzsébet-liget elhelyezkedése
31. ábra: Keszthelyi uradalom kastélya és parkja (forrás: Hungaricana)
32. ábra: Az Erzsébet-liget zöldfelületfejlesztési irányterve (INT-04)
33. ábra: Erzsébet-liget megalapozó dokumentáció, növényfelmérés (INT-04)
34. ábra: Helikon park megújításának egységes koncepcióterve (INT-15)
35. ábra: Helikon park megújítási terve, részletek (Keszthely Város Önkormányzata által kiadott anyag)
36. ábra: Helikon park megújítási terve, részletek (Keszthely Város Önkormányzata által kiadott anyag)
37. ábra: A Festetics-kastély törtneti parkjának egységes terve (INT-14)
38. ábra: Festetics kastélypark a II. katonai felmérés idején, 1819-1869 (maps.arcanum.com)
39. ábra: Szabályozási Terv kivágot, Erzsébet liget (Keszthely Szabályozási Terv, SZT-V3-V4)
40. ábra: Erzsébet-liget megújító koncepció, funkciósema
41. ábra: Erzsébet királyné emlékfái album, 1899 (Országos Széchenyi Könyvtár)
42. ábra: Keszthely, I. katonai felmérés, 1782 (maps.arcanum.com)
43. ábra: Keszthely, II. katonai felmérés, 1819 (maps.arcanum.com)
44. ábra: Keszthely, III. katonai felmérés, 1869 (maps.arcanum.com)
45. ábra: Keszthely, IV. katonai felmérés, 1941 (maps.arcanum.com)
46. ábra: 1938-as felmérés, M.Kir. Honvéd Térképeszeti Intézet, térképkivágot (Balatoni Múzeum Térképtára)
47. ábra: III. katonai felmérés kivágata, Festetics kastélypark, 1869 (maps.arcanum.com)
48. ábra: Az Erzsébet-ligetet ábrázoló helyszínrajzok, tervrajzok, térképek gyűjteménye

Tervlapjegyzék

1. tervlap: Festetics kastélypark áttekintő tervlap
2. tervlap: Helikon park és a Balaton-parti zöldfelületi sáv áttekintő tervlap

3. tervlap: Vizsgálati tervlap – Erzsébet-liget jelenlegi állapota és konfliktusai

4. tervlap: Javaslati tervlap – Erzsébet-liget megújító koncepcióterv

NYILATKOZAT

Kis Anna (hallgató Neptun azonosítója: MP97K0) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A diplomadolgozatot a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom⁹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*10}

Kelt: Budapest, 2023. október 30.

belső konzulens

⁹ A megfelelő aláhúzendó.

¹⁰ A megfelelő aláhúzendó.

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: KIS ANNA
A Hallgató Neptun kódja: MPGFKO
A dolgozat címe: TÖRTÉNETI YELENTŐSÉGŰ ZÖLDFELÜLETEK
A megjelenés éve: 2023 FUNKCIÓVÁLTÁSA AZ ELMŰLT KÉT ÉVSZÁZADBAN
A konzulens intézetének neve: MATE BUDAI CAMPUS TÁJÉPÍTÉSZETI, MEGÚJÍTÁSI
A konzulens tanszékének a neve: TELEPÜLÉSTERVEZÉS ÉS DÍSZKERTÉSZETI INTÉZET
TÁJVÉDELMI ÉS TÁJREHABILITÁCIÓS TANSZÉK

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2023 év 11 hó 06 nap

Kis Anna
Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

Tartalmi kivonat (absztrakt)

Történeti jelentőségű zöldfelületek funkcióváltása az elmúlt két évszázadban Keszthely területén

Az Erzsébet-liget megújítása

Kis Anna

Tájépítészmérnök mesterképzés, nappali

MATE, Budai Campus, Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet,

Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszék

Diplomamunkám készítése során Keszthely történeti jelentőségű zöldfelületeit vizsgáltam, feltártam történetüket és elemeztem funkcióváltásukat az elmúlt két évszázadban, illetve a Balaton parti sávban található Erzsébet-liget megújítására dolgoztam ki egy javaslati koncepciót.

A dolgozatban Keszthely három történeti jelentőségű zöldfelületét vizsgáltam, a Festetics Kastélyparkot, a Helikon parkot, illetve a Balaton parti zöldfelületi sávot. A vizsgált zöldfelületek a Festetics örökség részei, több, mint százéves történeti gyökerekkel rendelkeznek.

Diplomamunkám átfogó célja a kiválasztott mintaterületek történeti feltárása volt, továbbá a mintaterületek funkciójában bekövetkezett változások elemzése. Az elemzések elvégzéséhez elengedhetetlen volt Keszthely történetének és fürdővárossá alakulásának, illetve a város zöldfelületi rendszerének is a megismerése. Elsőként a városról, illetve a három mintaterületről gyűjtöttem archív terveket, várostérképeket, korabeli fényképeket, melyeket a könyvtári és az interneten elérhető közgyűjtemények mellett, a Balatoni Múzeum Térképtárából szereztem meg. A szakirodalmi kutatást számos, a témában érintett könyv, publikáció, korábbi szakdolgozatok, és Keszthely Város által kiadott anyagok segítették. A történeti feltárások után megvizsgáltam a mintaterületek jelenlegi állapotát, terepbejárásokat végeztem. Feltártam a mintaterületek táji adottságait, védettségeit, illetve a területekre vonatkozó aktuális fejlesztéseket, projekteket. Az összegyűjtött térképes forrásokból kiválasztottam a vizsgált

zöldfelületek fejlődési korszakait legjobban bemutató térképes ábrázolásokat, majd hat időállapotra (1869, 1900-as évek eleje, 1945, 1980, 2000 és napjaink, 2023) funkcióváltás-elemzést végeztem. A kiválasztott térképeket térinformatikai programban georeferáltam, majd digitalizáltam az adott időállapotban létezett úthálózatot, területhasználatot/zöldfelületi funkciókat, épületeket, építményeket, díszítőelemeket és fasorokat. Összevettem a feldolgozott időállapotokat és táblázatos összehasonlító elemzést végeztem, melyben egy egységesített szempontrendszer alapján vizsgáltam a mintaterületek változását.

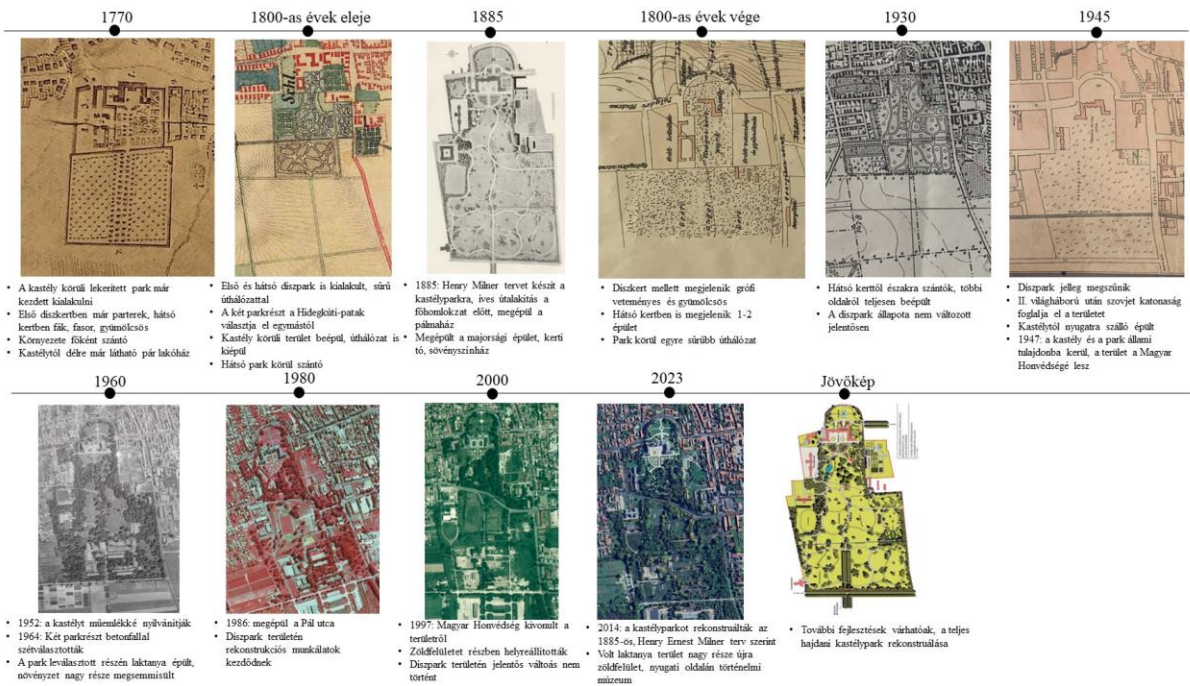
A Balaton-parti zöldfelületi sáv részét képező történeti jelentőségű zöldfelület, az Erzsébet-liget is sok változáson ment keresztül létesítése óta.

2021-ben a városvezetés megújította és újra megnyitotta a parkot, azonban csupán természeti értékeire és azok bemutatására koncentrált, történeti értékei alárendelt szerepet kaptak. Ezért kidolgoztam egy koncepció szintű javaslatot az Erzsébet-liget megújítására, melyben a fő szempont a liget és Keszthely történeti jelentőségű zöldfelületeinek, mint örökségnek a kihangsúlyozása, a liget és a város kerttörténeti értékeit bemutató park létrehozása volt.

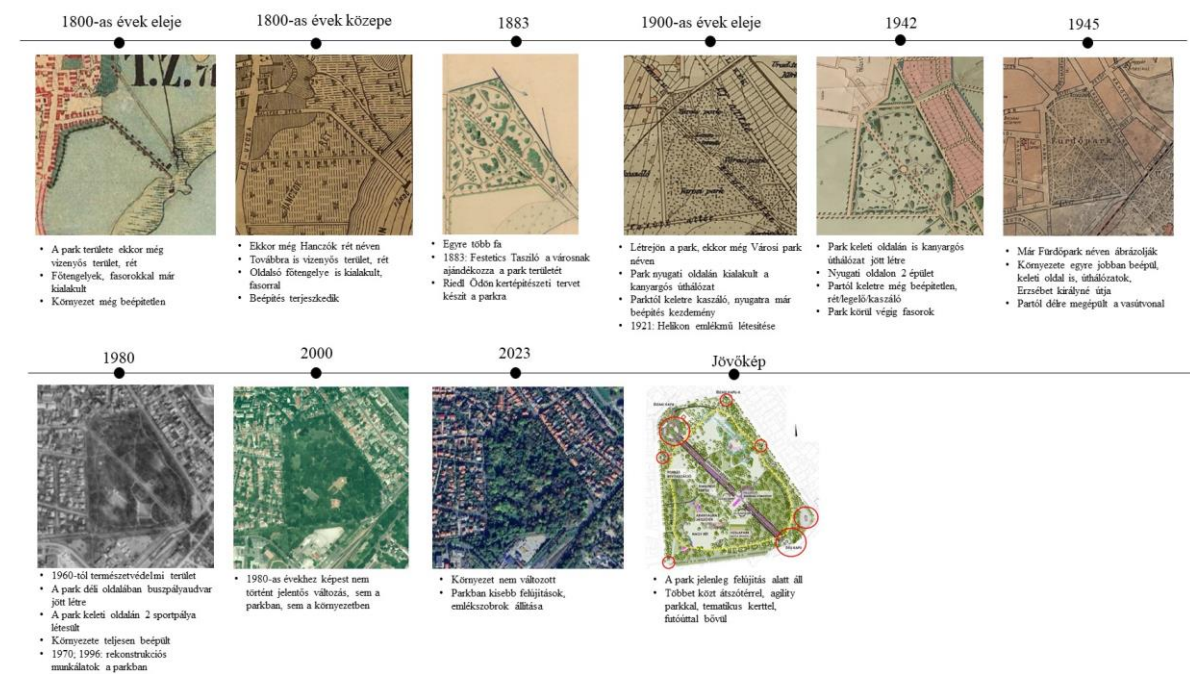
Mellékletek

1. melléklet: Történeti idővonalak

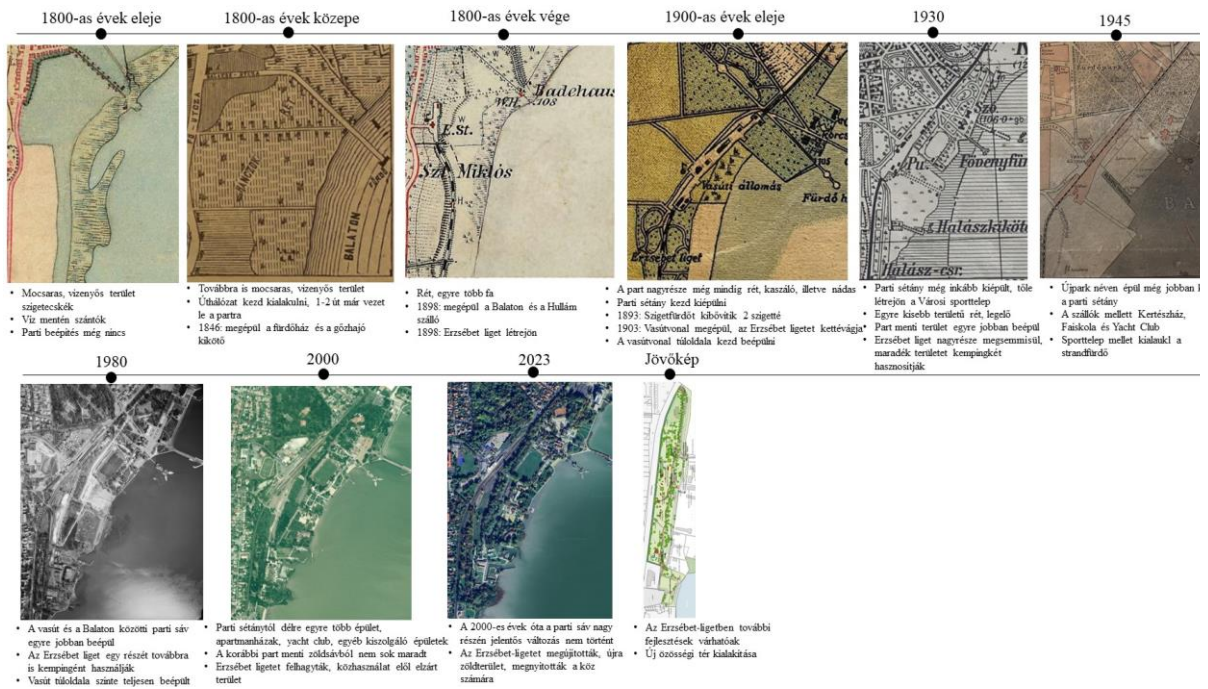
1. Festetics kastély park történeti idővonal

2. Helikon park történeti idővonal

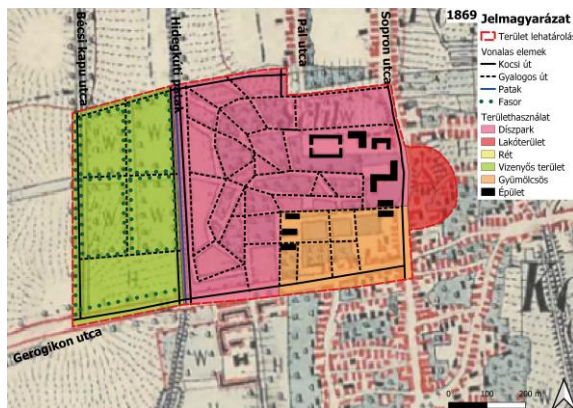

3. Balaton-parti zöldfelületi sáv történeti idővonal

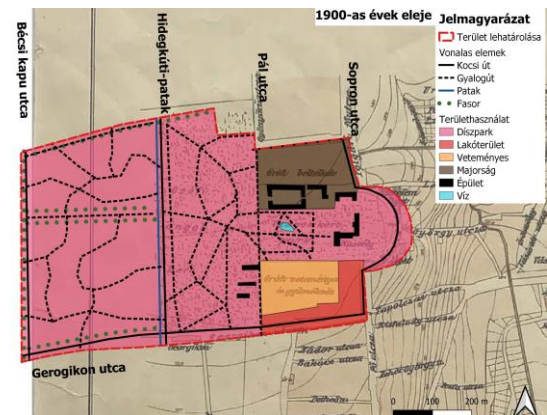

2. melléklet: Mintaterületek zöldfelületi funkcióelemzése térképesen

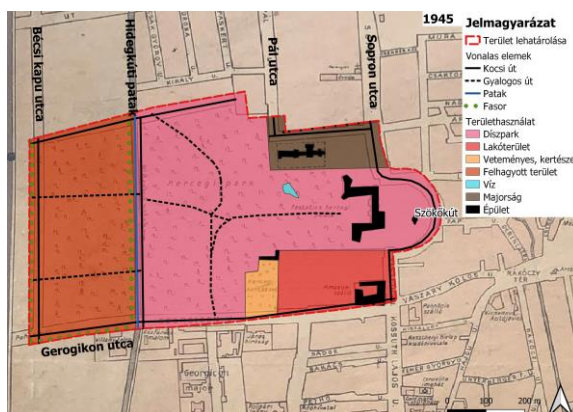
1. Festetics kastélypark, 1869-2023

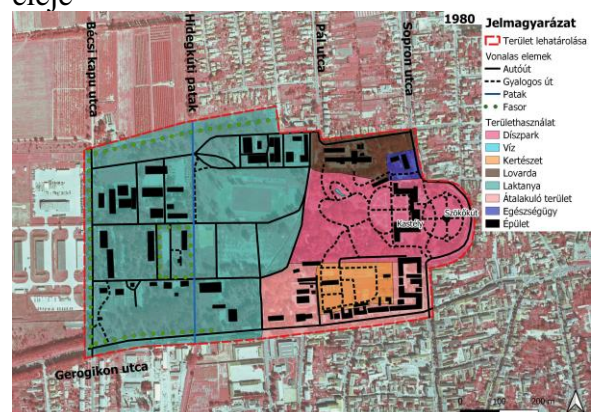
1.Ábra: Festetics kastélypark, 1869

2.Ábra: Festetics kastélypark, 1900-as évek eleje

3.Ábra: Festetics kastélypark, 1945

4.Ábra: Festetics kastélypark, 1980

3. melléklet: Mintaterületek funkcióelemzése táblázatosan

Festetics Kastélypark - díszpark						
	1869	1900-as évek eleje	1945	1980	2000	2023
Területhasználat	díszkert	díszpark, majorság, dél keleti rész beépült	díszpark, majorság, kertészet	díszpark, kertészet, lovarda, egészségügy	díszkert, kertészet, lovarda, egészségügy	díszkert, turisztikai, szolgáltató egység, egészségügy, pálmaház, madárpark, lovarda
Funkció	szabadidő, sétakert, lovarda	szabadidő, sétakert, lovarda, veteményes és gyümölcsös	szabadidő, sétakert, lovarda, veteményes és gyümölcsös	díszpark, kertészet, lovarda, egészségügy	szabadidő, sétakert kertészet, lovarda, egészségügy	szabadidő, sétakert, lovarda, egészségügy, turisztika
Úthálózat	egyenes vonalvezetés, főként párhuzamos utak, egy-két kanyargós út	megépül a mai Sopron utca félköríve	utak nagyrésze megsemmisült	kanyargós úthálózat, előkerti ösvények, megépül a Pál utca	főtengely, sűrű, kanyargós úthálózat, mellékutak, ösvények	főépület előtti tengely határozza meg, ide futnak be a gyalogos útvonalak, kis ösvények, mellékutak
Növényzet	fasorok, parterek	nem változott	sűrű fás növényzet	sűrű fás növényzet	parterekkel díszített kiültetése, fás ligetek, tölgyek, hársak, fenyők, ciprusok	virágos, gyepes parterek, nagyarányú lombhullató faj, sok fenyő és örökzöldek
Épületek, építmények	kastély épülete, majorsági épület	kastély, majorsági épület, kerti tó, előkert szökőkúttal, dél keleti részen új épületek	kastély, majorsági épület, kerti tó, előkert szökőkúttal lakóterületi épületek tovább bővülnek, Amazon szálló	kastély, majorsági épület, kerti tó, szökőkút kerti tó egészségügyi épület	kastély, lovarda , lakóterületi épületek, kerti tó híddal, szökőkút, egészségügyi épület, turisztikai	kastély, lovarda, hintómúzeum, pálmaház, hintómúzeum emlékszobor , kerti tó híddal, szökőkút, egészségügyi épület,

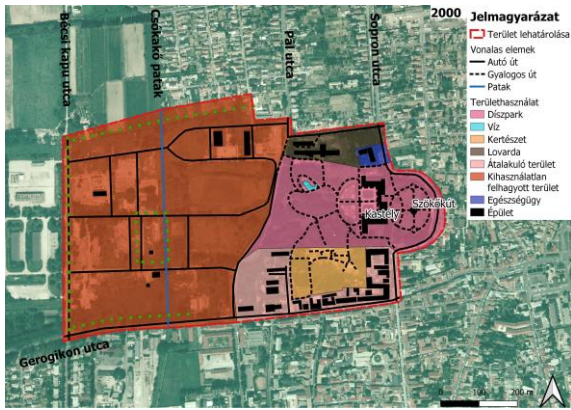
					és szolgáltató épületek	turisztikai és szolgáltató épületek
Festetics Kastélypark – hátsó park						
	1869	1900-as évek eleje	1945	1980	2000	2023
Területhasználat	vizenyős talaj, gyümölcsös	vizenyős talaj rét, gyümölcsös	rét, gyümölcsös, sétakert	sétakert laktanya	laktanya kihasználatlan, felhagyott terület	átalakuló terület, vendéglátó és szolgáltató egység, fás terület, kihasználatlan terület
Funkció	gyepgazdálkodás, gyümölcsös	díszpark	díszpark	díszkert, laktanyai funkció, gyakorló pályák	laktanyai funkció, gyakorló pályák nincs, felhagyott terület	nagy része felhagyott terület, turisztika, vendéglátás
Úthálózat	egyenes vonalvezetés, párhuzamos utak	kanyargós úthálózat	utak egy része megsemmisült	új burkolt utak	Pál utca ketté vágja a díszkertet főként egyenes vonalvezetés párhuzamos utak	úthálózat nem változott
Növény általi borítottság	fasor	nem változott	fasorok nagyrésze eltűnt	növényzet nagy része elpusztult	növényzet egy része helyreállt	nem változott
Épületek, építmények	nincs építmény	nincs építmény	nincs építmény	új laktanyai épületek	laktanya épületek	laktanya épületek, vadászmuzeum, agancs totem

Helikon park						
	1869	1900-as évek eleje	1945	1980	2000	2023
Területhasználat	rét, vizenyős talaj	rét, mező -közpark	közpark	közpark	közpark	közpark
Funkció	gyepgazdálkodás	rekreációs zöldfelület, sétapark	rekreációs zöldfelület, sétapark, parkerdő	rekreációs zöldfelület, sétapark, sport	rekreációs zöldfelület, sétapark sport	rekreáció, sport, játsszótér, kutyás park
Úthálózat	a külső tengelyek, illetve a főtenhely kialakult egyenes vonalvezetés	keleti oldalán sűrű, kanyargós úthálózat, nyugati oldalon nincs út	mindkét oldalon sűrű, kanyargós úthálózat	nem változott	nem változott	alapjaiban nem változott
Növény általi borítottság	főtengelyek mentén kétoldali platán fasor	főtengelyek mentén platán fasor, sűrű fás liget	nem változott	sportpályák létrejöttével kissé csökkent a fás állomány	nem változott	nem változott
Épületek, építmények funkciói	nincs épület/építmény	Helikon emlékmű (1921), artézi kút	Helikon emlékmű artézi kút	Helikon emlékmű, artézi kút új emlékszobor, sportpályák, vízmű épület	Helikon emlékmű, emlékszobor, sportpályák	Helikon emlékmű, sportpályák, emlékszobrok

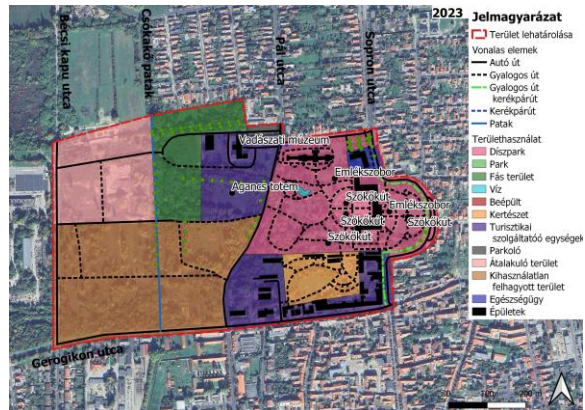
Balaton parti zöldfelületi sáv						
	1869	1900-as évek eleje	1945	1980	2000	2023
Területhasználat	-rét, a part nagyrésze vizenyős terület, Balaton még magasabb, több vízfelület	mező-rét , közpark, nádas, mocsár, fás terület, vasúti terület	fás terület, közpark, vasúti terület, strand, sportterület, kikötő, átalakuló terület, kemping	közpark, vasúti terület, strand, sportterület, kikötő, átalakuló terület, kemping, vendéglátó terület	közpark, átalakuló terület, felhagyott terület, sport, strand, vendéglátó terület, díszpark	közpark, átalakuló terület, felhagyott terület, sport, strand, vendéglátó terület, díszpark, üdülőterület
Funkció	gyepgazdálkodás	gyepgazdálkodás , rekreáció, szabadidő, parti sétány	rekreáció, szabadidő, sport	rekreáció, szabadidő, sport, vendéglátás	rekreáció, szabadidő, sport, vendéglátás	szabadidő, rekreáció, sport, vendéglátás
Úthálózat	vasútvonal, 1 partra vezető főút	parti sétánynál 2 főtengety, parterek között kis ösvények Erzsébet ligetben kanyargós gyalogos úthálózat, vasútvonal	parti sétánynál sűrű, kanyargós úthálózat, partra vezető utak	egyre sűrűbb burkolt úthálózat	parti sétányon még több út, partra vezető utak	vasút mentén bicikliút, parti sétány, mellékutak
Növényzet	mocsaras, nádas	lombhullatók, keményfás ligetek, parti	keményfás ligetek, fasorok	egyre csökken a zöldfelület, sétányon parteres díszkiültetések	keményfás ligetek, fasorok, díszkiültetések	keményfás ligetek, díszkiültetések
Épületek, építmények	Szigetfürdő, hajó kikötő	Szigetfürdő, kikötő, Balaton és Hullám szálló	Szigetfürdő, szállók, kikötő, yacht club,	Szigetfürdő, szállók, kikötő, yacht club,	Szigetfürdő, szállók, kikötő, yacht club,	Szigetfürdő, szállók, kikötő, yacht club,

			sporttelep, hajókikötő, artézi kút	sporttelep, hajókikötő, artézi kút új épületek a part mentén, a kempingben kempingházak	sporttelep, hajókikötő, szállók, yacht club, sporttelep,	sporttelep, hajókikötő, szállók, yacht club, sporttelep, éttermek, boltok, apartmanházak, egyéb kiszolgáló épületek, szabadtéri színpad
--	--	--	---	---	--	--

* A táblázatokban az új elemek **vastag kiemeléssel**, a megszűnt/eltűnt elemek pedig ~~áthúzással~~ jelennek meg.

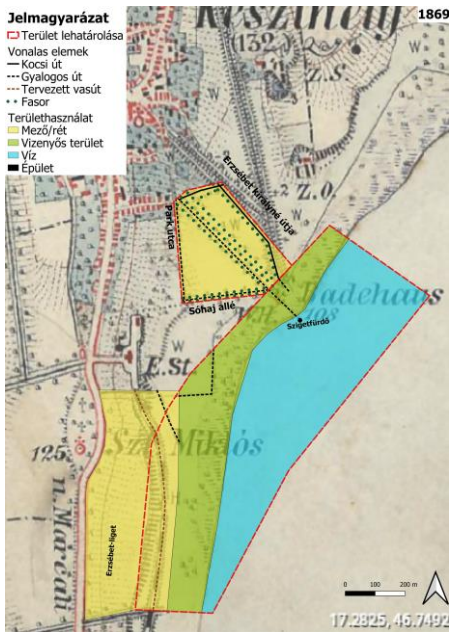

5.Ábra: Festetics kastélypark, 2000

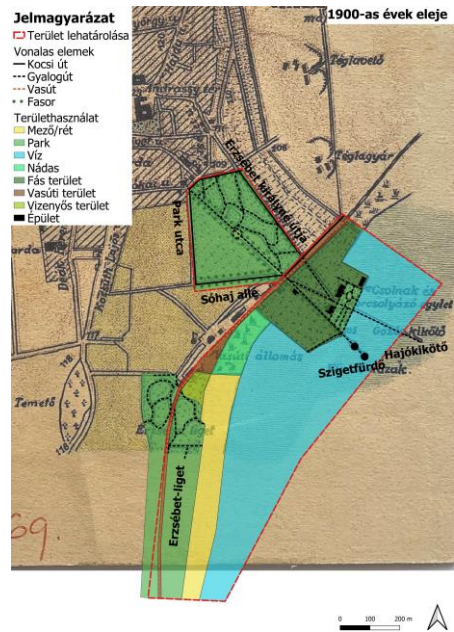

6.Ábra: Festetics kastélypark, 2023

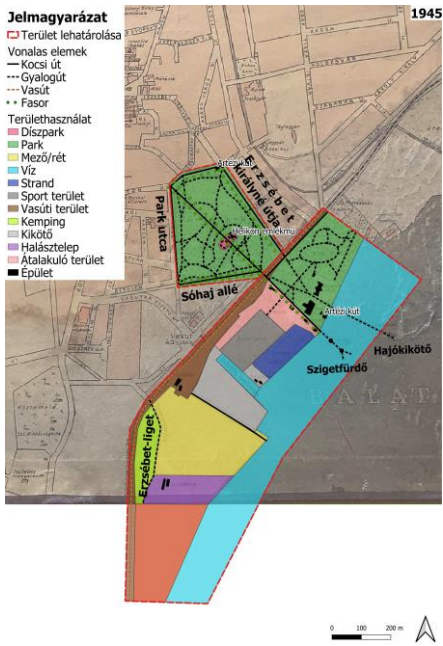
2. Helikon park és a Balaton-parti zöldfelületi sáv, 1869-2023

1.Ábra: Helikon park és a Balaton-parti zöldfelületi sáv, 1869

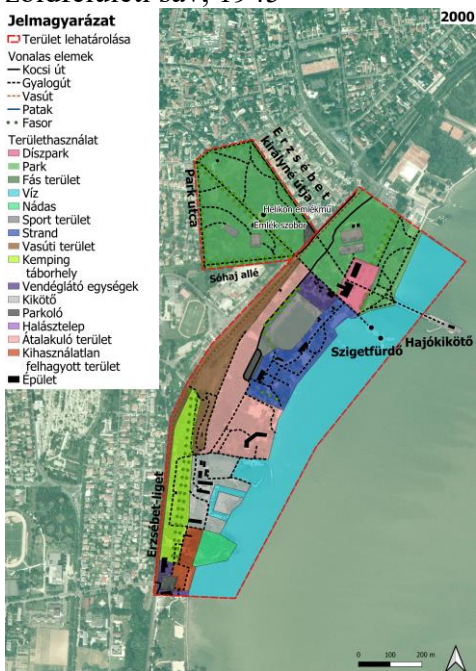
2.Ábra: Helikon park és a Balaton-parti zöldfelületi sáv, 1900-as évek eleje

3.Ábra: Helikon park és a Balaton-parti zöldfelületi sáv, 1945

4.Ábra: Helikon park és a Balaton-parti zöldfelületi sáv, 1980

5.Ábra: Helikon park és a Balaton-parti zöldfelületi sáv, 2000

6.Ábra: Helikon park és a Balaton-parti zöldfelületi sáv, 2023

4. melléklet: Felhasznált archív térképes források jegyzéke

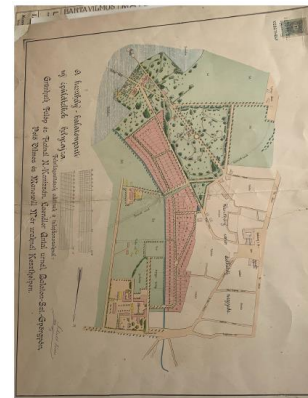
Balatoni Múzeum Térképtára

Keletkezés éve: 1870
Leltári szám: F.58.187

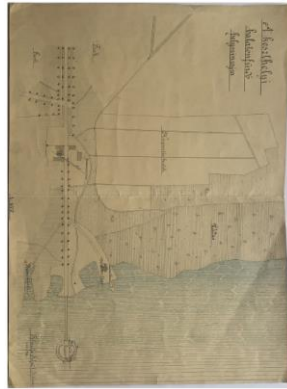
1938
76.528

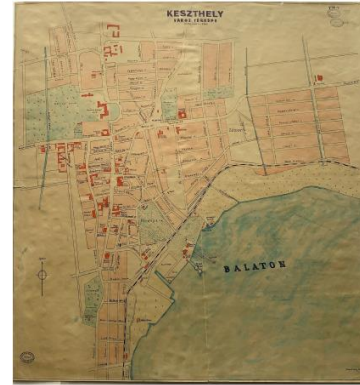
1890
529.90

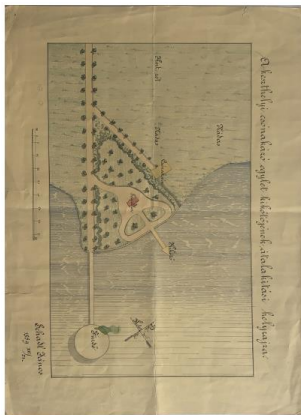
Keletkezés éve: 1745-55 között
Leltári szám: 76.527

1891

1943
1.44.1

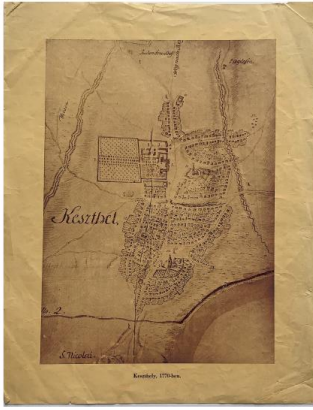
Keletkezés éve: 1889
Leltári szám:

1770
75.462

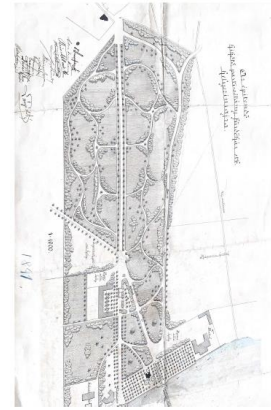
1800 körül

Keletkezés éve: 1770
Leltári szám: 75.71

1878
3.41.1

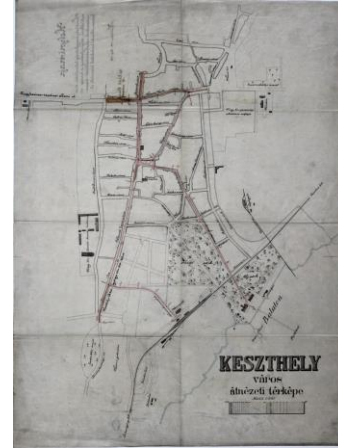
1891

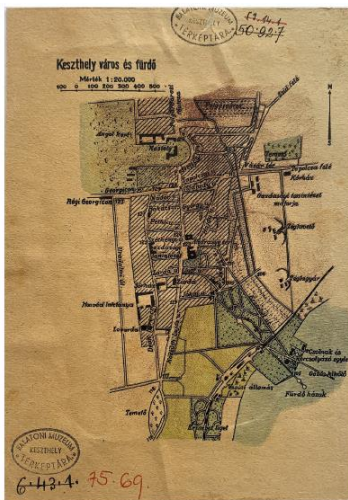
Keletkezés éve: 1900 körül
Leltári szám: 39.59

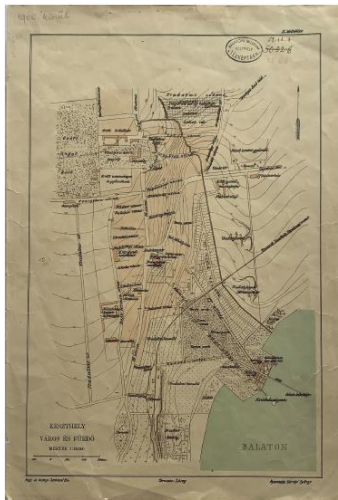
1900 körül

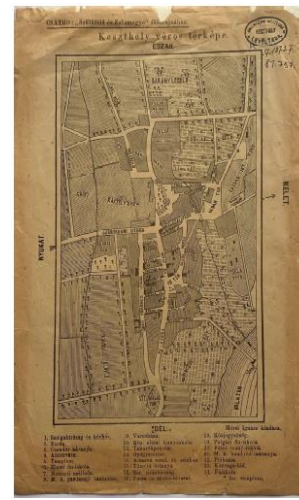
1900 körül

Keletkezés éve: 1900 körül
Leltári szám: 75.69

1900 körül
75.68

1850 körül
81797

Keletkezés éve: 1900 körül
Leltári szám: 75.65

1950 körül

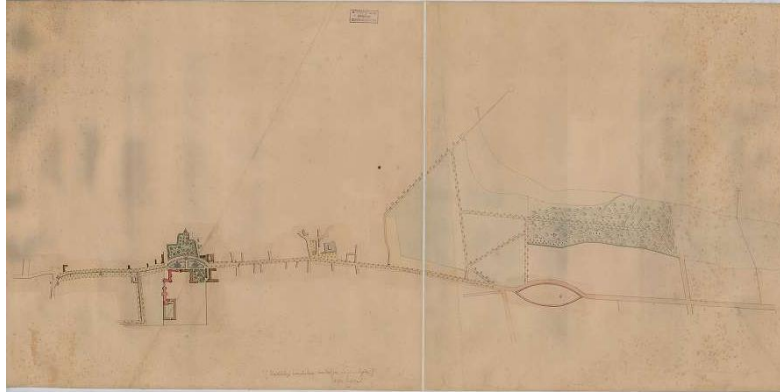

1900 körül
G I h 266/2

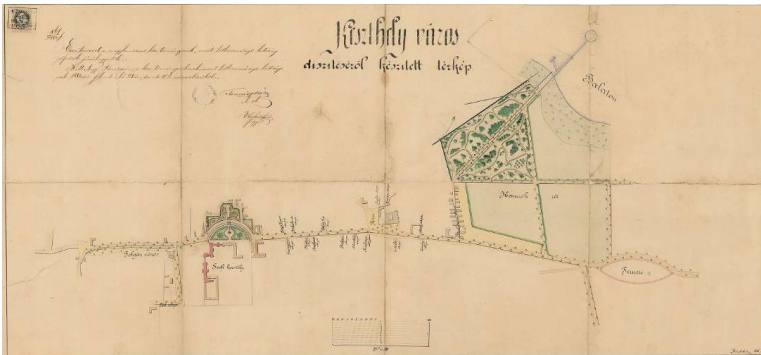
Hungaricana Térképtára

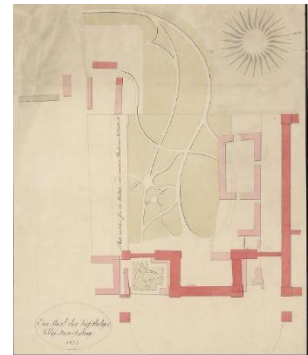
Keletkezés éve: 1900 körül
leltári szám: 21399

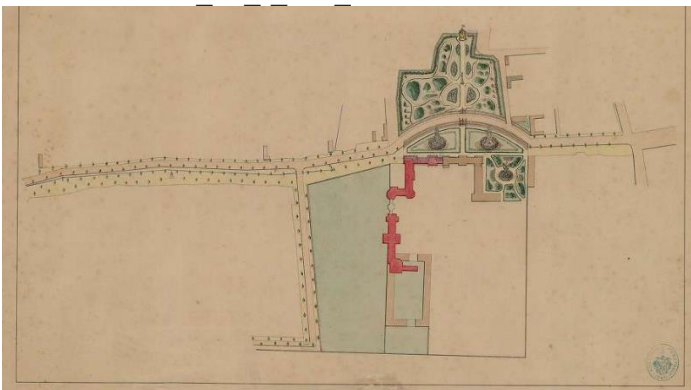
1870
TK 1314

Keletkezés éve: 1883
Leltári szám: S 68 - No. 193.

1821
S 68 - No. 192.

Keletkezés éve: 1880
Leltári szám: TK 521

1880
TK 523

maps.arcanum.com

1858, kataszteri térkép

1782, I. katonai felmérés

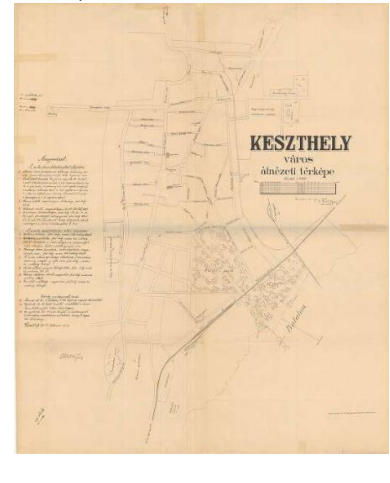
1819, II. katonai felmérés

1869, III. katonai felmérés

1941, IV. katonai felmérés

1913, Hungaricana
Térképtára

1885,
<https://epiteszforum.hu/uploads/files/2018/04/szg-keszthely-kiadvany.pdf>

1885,
<https://helikonkastely.blogstar.hu/2018/05/04/dijnyertes-kastelypark-rekonstrukcio/52097/>

1899, Erzsébet királyné
emlékfái album, Országos
Széchényi Könyvtár

5. melléklet: Felhasznált archív fényképek, képeslapok jegyzéke

Hungaricana Képcsarnok

Szigetfűrdő, 1930

Parti sétány, 1908

Balaton és Hullám szálló , 1939

Helikon park, 1910

0149303

Helikon park, 1932

0179149

Helikon park, 1929

Helikon park, 1908

86792

Festetics Kastélypark

19. század, Festetics Kastélypark

T_3_No_531

Balaton-fürdő látkép, 1945 előtt

Balaton-parti sétány, 1945 előtt

Keszthely, Balatoni szállodák, 1917

0149135

Keszthely, Balatoni szállodák, 1913

Keszthely, Balatoni szállodák, 1945 előtt
0149114

Fürdőház, 1929

Festetics Kastély, 1900
2000.8.2

*Leltári szám nem minden esetben ismert

6. melléklet: Fotódokumentáció

Festetics Kastélypark (saját készítés)

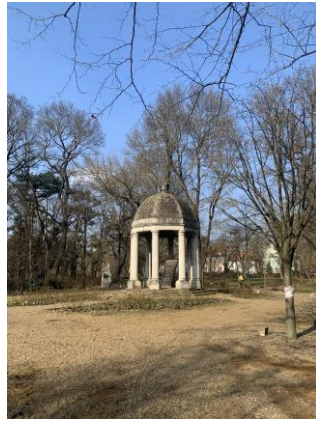

Festetics Kastélypark leválasztott, egykor Honvédség által használt területei (saját készítés)

Helikon park (saját készítés)

Balaton parti zöldfelületi sáv (saját készítés)

Erzsébet-liget (saját készítés)

Balaton parti zöldfelületi sáv felülnézet
(civertan.hu)

Festetics Kastélypark felülnézet
(civertan.hu)

Festetics kastélypark (civertan.hu)

Szigetfürdő (civertan.hu)

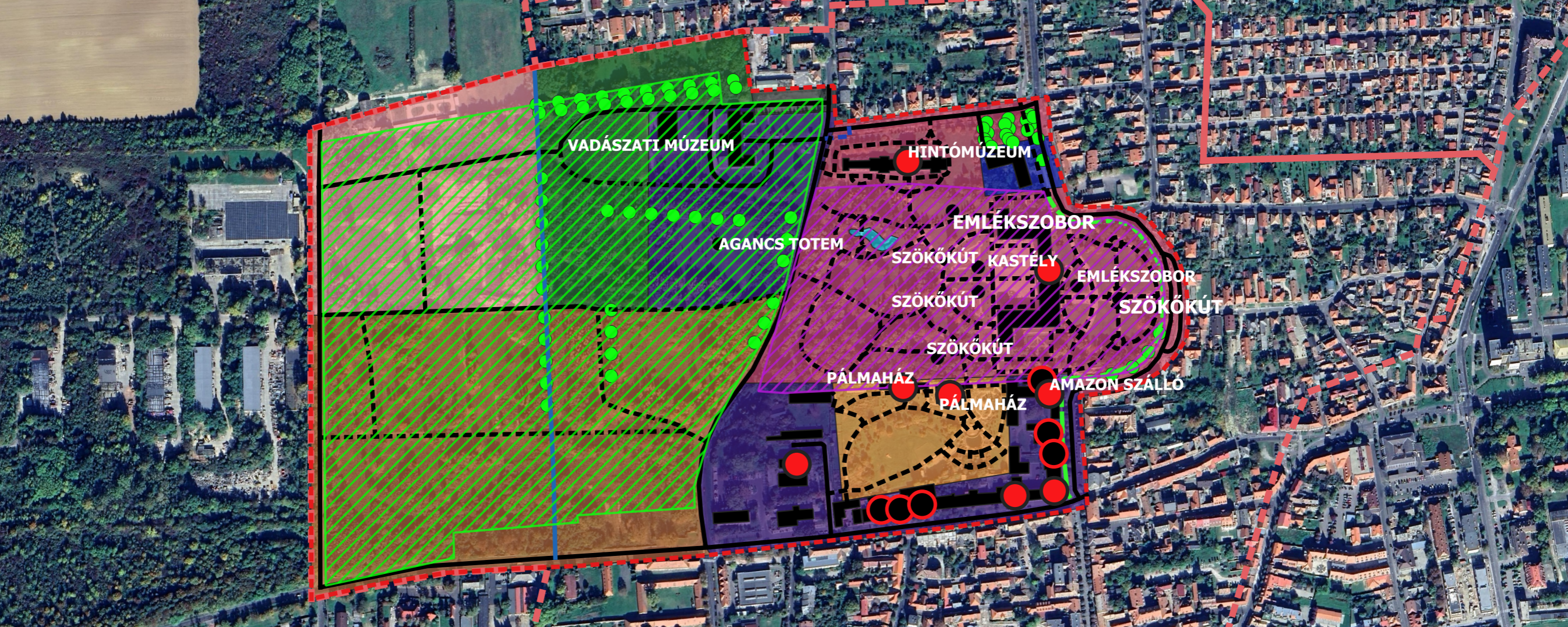
Vadászati Múzeum (civertan.hu)

Hintó Múzeum (civertan.hu)

7. melléklet: Tervlapok

1. tervlap: Festetics kastélypark áttekintő tervlap
2. tervlap: Helikon park és a Balaton-parti zöldfelületi sáv áttekintő tervlap
3. tervlap: Vizsgálati tervlap – Erzsébet-liget jelenlegi állapota és konfliktusai
4. tervlap: Javaslati tervlap – Erzsébet-liget megújító koncepcióterv

JELMAGYARÁZAT

VIZSGÁLT TERÜLET LEHATÁROLÁSA

VÉDETTSÉGEK

HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLET

MŰEMLEKI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLET

HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET

ORSZÁGOS JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET

MŰEMLEKI JELENTŐSÉGŰ TERÜLET

VONALAS ELEMÉK

AUTÓÚT

GYALOGOS ÚT

GYALOGOS ÚT ÉS KERÉKPÁRÚT

PATAK

TERÜLETHASZNÁLAT

DÍSZPARK

FÁS TERÜLET

VÍZ

BEÉPÜLT

KERTÉSZET

TURISZTIKAI SZOLGÁLTATÓ EGYSÉGEK

PARKOLÓ

ÁTALAKULÓ TERÜLET

KIHASZNÁLATLAN TERÜLET

EGÉSZSÉGÜGY

TÁJÉPÍTÉSZETI, TELEPÜLÉSTERVEZÉSI ÉS
DÍSZKERTÉSZETI INTÉZET
TÁJVÉDELMI ÉS TÁJREHABILITÁCIÓS
TANSZÉK

Készítette:

Kis Anna

Konzulens:

Hubayné dr.
Horváth Nóra

Tervlap címe:

Áttekintő tervlap
Festetics Kastélypark

Tervlapszám:

I.

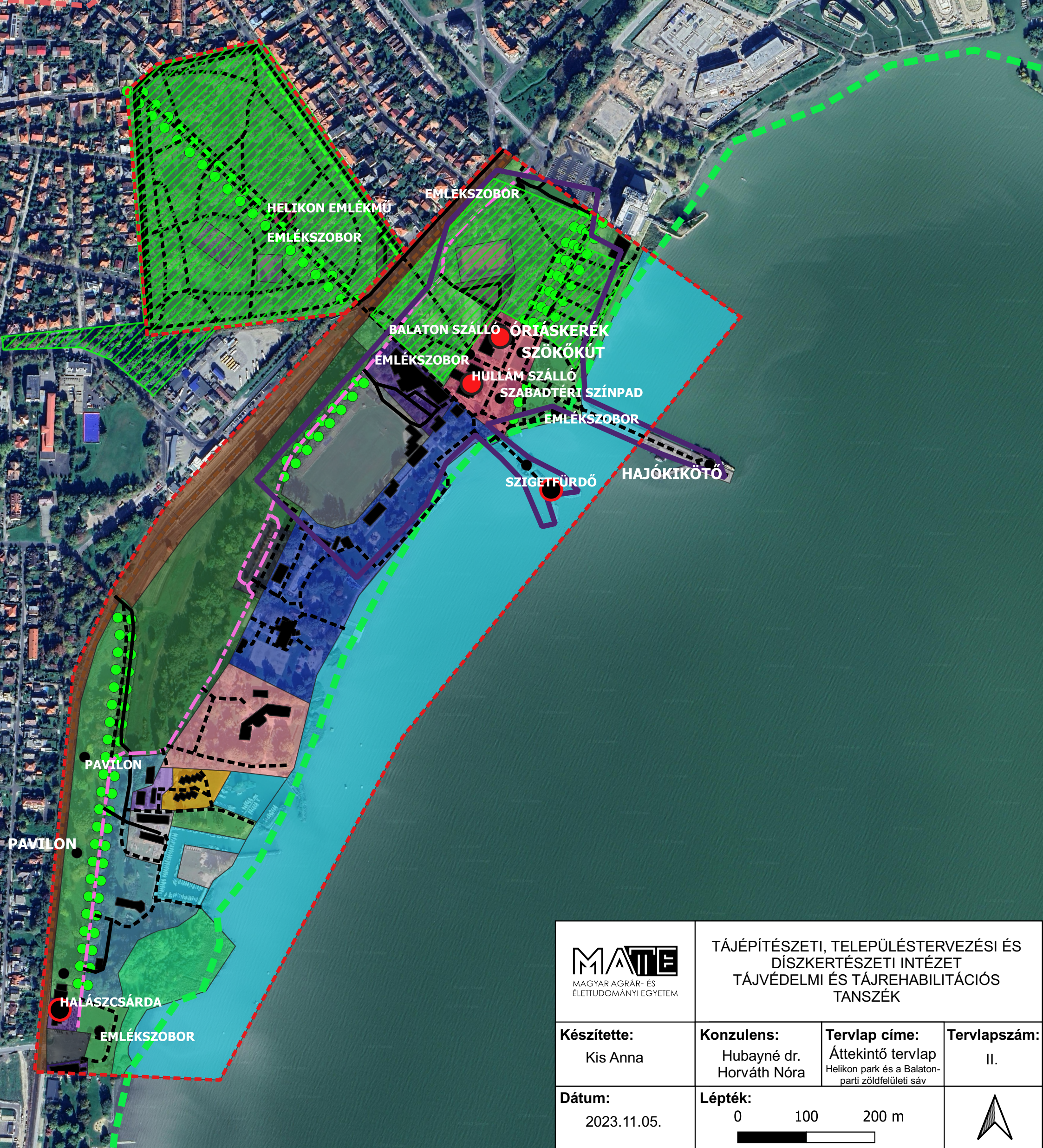
Dátum:

2023.11.05.

Lépték:

0 100 200 m

 MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM		TÁJÉPÍTÉSZETI, TELEPÜLÉSTERVEZÉSI ÉS DÍSZKERTÉSZETI INTÉZET TÁJVÉDELMI ÉS TÁJREHABILITÁCIÓS TANSZÉK	
Készítette: Kis Anna	Konzulens: Hubayné dr. Horváth Nóra	Tervlap címe: Áttekintő tervlap Helikon park és a Balaton- parti zöldfelületi sáv	Tervlapszám: II.
Dátum: 2023.11.05.	Lépték: 0 100 200 m		

JELMAGYARÁZAT

 VIZSGÁLT TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA

VÉDETTSÉGEK

- HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLET
- MŰEMLEKI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLET
- ORSZÁGOS JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET
- HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET
- MŰEMLEKI JELENTŐSÉGŰ TERÜLET
- MŰEMLEKI KÖRNYEZET
- NATURA 2000 TERÜLET HATÁRA
- VÉDETT FASOR

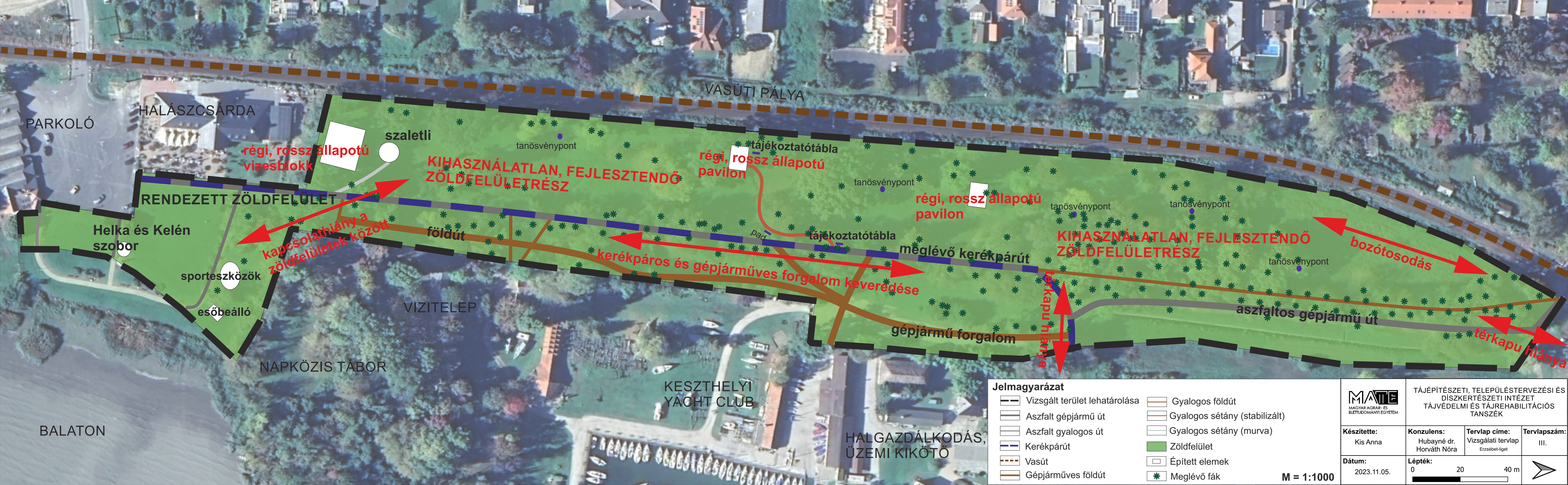
VONALAS ELEMÉK

- AUTÓÚT
- GYALOGOS ÚT
- VASÚT
- AUTÓÚT ÉS KERÉKPÁRÚT
- GYALOGOS ÚT ÉS KERÉKPÁRÚT
- KERÉKPÁRÚT

TERÜLETHASZNÁLAT

- DÍSZPARK
- KÖZPARK
- FÁS TERÜLET
- VÍZ

- NÁDAS
- SPORTTERÜLET
- STRAND
- VASÚTI TERÜLET
- ÜDÜLŐ TERÜLET
- TÁBORHELY, KEMPING
- VENDÉGLÁTÓ EGYSÉGEK
- KIKÖTŐ
- PARKOLÓ
- HALÁSZTELEP
- ÁTALAKULÓ TERÜLET

Jelmagyarázat

	Vizsgált terület lehatárolása		Gyalogos földút
	Aszfalt gépjármű út		Gyalogos sétány (stabilizált)
	Aszfalt gyalogos út		Gyalogos sétány (murva)
	Kerékpárút		Zöldfelület
	Vasút		Épített elemek
	Gépjárműves földút		Meglévő fák

M = 1:1000

<p>MATE MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM</p>				<p>TÁJÉPÍTÉSZETI, TELEPÜLÉSTERVEZÉSI ÉS DÍSKERTÉSZETI INTÉZET TÁJVÉDELMI ÉS TÁJREHABILITÁCIÓS TANSZÉK</p>			
<p>Készítette: Kis Anna</p>		<p>Konzulens: Hubayné dr. Horváth Nóra</p>		<p>Tervlap címe: Vizsgálati tervlap Erzsébet-liget</p>		<p>Tervlappszám: III.</p>	
<p>Dátum: 2023.11.05.</p>		<p>Lépték: 0 20 40 m</p>					

Jelmagyarázat

- meglévő aszfalt út
- meglévő kavicsos út
- meglévő stabilizált gyalogos sétány
- meglévő térkő sétány
- meglévő árok
- meglévő növénykiültetés
- meglévő vasút menti sövény
- meglévő gyeplő
- meglévő tájékoztatótábla
- meglévő természeti értékeket bemutató tanösvénypont
- meglévő pad
- meglévő fa
- tervezett kavicsos út
- tervezett stabilizált gyalogos sétány
- tervezett díszkiültetés
- tervezett tájékoztatótábla
- tervezett kerttörténeti tanösvénypont
- tervezett berendezés (fotópont, biciklitároló, emlékszóbor)
- tervezett fa
- tervezett berendezés: félköríves pad, egyenes pad, asztal

 <small>MATE</small> <small>MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYESÜLET</small>	TÁJÉPÍTÉSZETI, TELEPÜLÉSTERVEZÉSI ÉS DÍSZKERTÉSZETI INTÉZET TÁJVÉDELMI ÉS TÁJREHABILITÁCIÓS TANSZÉK		
Készítette: Kis Anna	Konzulens: Hubayné dr. Horváth Nóra	Tervlap címe: Javaslati tervlap Erzsébet-liget	Tervlapszám: IV.
Dátum: 2023.11.05.	Lépték: <div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="width: 100px; border-bottom: 2px solid black; margin-right: 5px;"></div> <div style="margin-right: 5px;">0</div> <div style="margin-right: 5px;">20</div> <div style="margin-right: 5px;">40 m</div> </div>		

M = 1 : 1000